

З вялікім уздымам прайшло ў рэспубліцы вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты мясцовых Соведаў. Першым сваім кандыдатам працоўныя Совецкай Беларусі назвалі дарагое імя правадыра народаў вялікага Сталіна. З імем таварыша Сталіна звязаны нашы сусветна-гістарычныя перамогі. Гэта ён разам з нейміручым Леніным з'явіўся стваральнікам беларускай савецкай дзяржавы. Яму, роднаму і любімаму, абавязан беларускі народ сваім вызваленнем ад нямецкіх захопнікаў, сваім свабодным і шчаслівым жыццём пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі.

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

СТАЛІНУ

Табе, правадыр, мае песні і думы
І шчырыя шчырага сэрца парывы!
Бо хто калі сніў, ды і хто калі думаў,
Што буду я вольны, што буду шчаслівы.

Бо хто калі думаў, што я жыці буду,
Як птушка, як вецер над нівай квяцістай,
І дзівам дзівіцца вялікаму цуду,
Што вокал мяне так цуднее ўрачыста.

Што ты, правадыр, нібы яснае сонца,
Мне вочы адкрыеш на землі і неба.
Свяціся-ж ты, сонца, ў маё век аконца!
Вітаю цябе я і соллю, і хлебам.

Ісці ўперад будуць вякі, пакаленні,
Законы-ж твае, нібы светач, нязгаслы,
Шляхі асвятляць будуць светлым імкненнем,
Знішчаць рабаўласніцтва трухлыя праслы.

Тваіх, правадыр мой, законаў асновы,
Тваёй Канстытуцыі мудрыя сказы
Грудзмі бараніць у змаганні суровым—
Мой гонар вялікі і мой абавязак.

Табе, правадыр, мае песні і думы,
І шчырыя шчырага сэрца парывы.
Бо хто калі сніў, ды і хто калі думаў,
Што буду я вольны, што буду шчаслівы.

ВЯЛІКАЕ ПРАВА

Мы з табою пазналі, таварыш,
У юнацтве нямала трывог,
Вецер буры кідаў нам у твары
Шрот і попел на вёрстах дарог.

Кожны дзень баявога пахода,
Кожны кут, дзе сябры нашы спяць,
Пра вялікую мужнасць народа
Мог-бы столькі былін расказаць.

Мог-бы ўспомніць, як дзесь ля Валдая
Пад бамбёжкай стаялі мы ў рост,
Як ішлі па арлоўскаму краю
Праз жалезныя церні напрост.

І пра цяжкія сцэжкі ў сувеях,
Пра халодныя ночы без зор,
Пра салдацкую кроў на лілеях
Беларускіх празрыстых азёр.

Можа быць, што часамі замнога
Выпадала нам смутку ў жыцці.
Але там, дзе расла Перамога,
Там інакш не маглі мы ісці.

Бо такое вялікае права
Нам Радзіма наvekі дала,
Каб штандары савецкай дзяржавы
Маладосць наша мужа нясла.

Каб і неба, і пушчы, і воды,
І багацці вялікай зямлі

Мы ў жыцці шанавалі заўсёды,
Ад навалы ліхой бераглі;

Каб юнацкія здзейснілі мары
І шчаслівымі крочылі ў шлях.
Вось за гэтае права, таварыш,
Мы нязломна стаялі ў баях.

І калі над разбітым Берлінам
Разгарнулі мы сцяг баявы
І вярнуліся зноў у краіну
Пад вячысты напеў веснавы—

Ты адчуў, што на грозных дарогах
Правіваў сваю кроў недарма,
За цябе між людзей больш нікога
Шчаслівейшага ў свеце няма.

Прад табою разлогаў бязмежжа,—
Засявай і збірай ураджай.
Саграваюць крэмлёўскія вежы
Цеплынёю праменьняў твой край.

Прад табою прасторныя цэхі—
Ля варштата ўстань да зары
І краіне бацькоўскай на ўцеху
Сваю новую славу твары.

Для вялікае шчырае справы
Уся адкрыта зямлі тваёй шыр —
Гэта роднае шчаснае права
Даў савецкай сям'і правадыр!

ВЯЛІКІЯ ПРАВЫ СОВЕЦКІХ ЖАНЧЫН

Адзінаццаць год назад—5 снежня 1936 года—на Надзвычайным VIII Усесаюзным в'ездзе Советаў была зацверджана Канстытуцыя СССР—асноўны закон савецкай дзяржавы. Савецкі народ назваў Канстытуцыю імем яе тварца—Сталінскай. З сталінскай мудрасцю ў Канстытуцыі запісана ўсё тое, што здабыта і заваявана савецкім народам пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, усё тое, што ажыццёўлена ўжо ў нашай краіне.

Залатымі словамі запісаны ў Канстытуцыі правы савецкіх жанчын. Канстытуцыя градастаўляе жанчынам аднолькавыя правы з мужчынамі ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця. Камуністычная партыя і савецкі ўрад узялі працоўную жанчыну на небывалую вышыню.

Возьмем нашу рэспубліку. Колькі горкіх ісцін напісана аб бяспраўным лёсе працоўных жанчын Беларусі да рэвалюцыі! Памешчык і кулак, фабрыкант і ўпраўляючы, майстар і гаспадыня—усе ўдосталь нацешыліся працай і потам работніцы і сялянкі ў дарэвалюцыйнай Беларусі. А дома муж, бацька або свёкар яшчэ папракалі яе кавалкам хлеба. Пагавары, чытач, з любой старой сялянкай або работніцай аб былым яе жыцці, і ты пачуеш расказ аб вялікай нястачы і крыўдзе, аб цяжкай долі-долюшцы...

Савецкая ўлада і Сталінская Канстытуцыя далі працоўнай жанчыне Беларусі велізарнейшыя ў свеце правы. У рэспубліцы будуцца новыя заводы: трактарны, аўтамабільны, веласіпедны, тонкасукожны камбінат і многія іншыя прадпрыемствы. Зайдзі, чытач, на гэтыя прадпрыемствы, і ты ўбачыш, якую велізарную сілу складаюць на іх жанчыны! Ты

АРТЫКУЛ 1

Беларуская Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка ёсць соцыялістычная дзяржава рабочых і сялян.

АРТЫКУЛ 3

Уся ўлада ў БССР належыць працоўным горада і вёскі ў асобе Советаў дэпутатаў працоўных.

(З Канстытуцыі БССР)

сустрэнеш там жанчын—інжынераў і тэхнікаў, майстраў і начальнікаў змен. Ты сустрэнеш там вялікую армію стаханавак, для якіх праца з'яўляецца справай чэсці, доблесці і геройства.

Мы ганарымся тым, што ў прамысловасці БССР занята 33,8 процанта жанчын, што сярод інжынерна-тэхнічнага персанала тысячы жанчын.

Калгасны лад ператварыў сялянку Беларусі ў велізарную сілу соцыялістычнай вёскі.

Як не падобна цяперашняя калгасніца на дарэвалюцыйную сялянку! Як узрасла яе свядомасць, палітычны круггляд! У любым калгасе і соўгасе рэспублікі жанчыны адыгрываюць вялікую ролю. Самааддана працуюць яны на карысць Радзімы. І сумленная праца прыносіць ім і славу, і заможнае, культурнае жыццё.

Жанчыны рэспублікі ў поўнай меры скарыстоўваюць вялікае права Сталінскай Канстытуцыі на адукацыю. Беларусь у мінулым была краінай з вельмі вялікім процантам непісьменнага насельніцтва, асабліва сярод жанчын. А зараз у вышэйшых навучальных установах і тэхнікумах рэспублікі навучаецца каля 30 тысяч студэнтак. Тысячы жанчын рэспублікі працуюць настаўніцамі, урачамі, займаюцца навуковай дзейнасцю. 77 процантаў работнікаў аховы здароўя—жанчыны. 50 тысяч жанчын працуе ў органах народнай асветы.

У цяжкую спадчыну ад панскай Польшчы асталася нам вялікая колькасць непісьменнага насельніцтва ў заходніх абласцях. Многае ўжо зроблена па ліквідацыі непісьменнасці і малапісьменнасці сярод жанчын гэтых абласцей рэспублікі. Дэлегаткі і другія актывісткі павінны ўсяляк дапамагчы партыйным і асветным арганізацыям поўнасцю ліквідаваць непісьменнасць сярод насельніцтва заходніх абласцей.

Вялікі Ленін гаварыў: «Уцягнуць у палітыку масы нельга без таго, каб не ўцягнуць у палітыку жанчын». Партыя няўхільна выконвае гэтае ўказанне правадыра. Сталінская Канстытуцыя прадастаўляе жанчынам права выбіраць і быць выбранымі нароўні з мужчынамі. Гэтае права жанчыны Беларусі скарыстоўваюць поўнасьцю. 21.836 жанчын рэспублікі з'яўляюцца дэпутатамі мясцовых Советаў, 98 чалавек выбрана ў Вярхоўны Совет БССР, 14 — у Вярхоўны Совет СССР.

З вялікім натхненнем рыхтуюцца зараз жанчыны да выбараў у мясцовыя Саветы. Тысячы жанчын-агітатараў вывучаюць з выбаршчыкамі Сталінскую Канстытуцыю, растлумачваюць Палажэнне аб выбарах. Многія жанчыны вылучаны ў склад абласных, гарадскіх, раённых і ўчастковых выбарчых камісій. лепшых сваіх дачок беларускі народ вылучыў кандыдатамі ў дэпутаты мясцовых Советаў дэпутатаў працоўных.

11 студзеня 1948 года жанчыны Беларусі разам з усімі выбаршчыкамі прыдуць да выбарчых урнаў і аддадуць свае галасы кандыдатам сталінскага блока камуністаў і беспартыйных. Гэтым яны яшчэ раз прадэманструюць перад усім светам сваю любоў і адданасць камуністычнай партыі і любімаму правадыру народаў таварышу Сталіну.

У капіталістычных краінах жанчыны не маюць фактычнага роўнапраўя. У Швейцарыі, Бельгіі, Егіпце і другіх краінах жанчыны пазбаўлены выбарчых правоў. У амерыканскім кангрэсе — толькі 6 жанчын. За роўную працу

жанчыны капіталістычных краін атрымліваюць намога меншую аплату, чым мужчыны.

Сталінская Канстытуцыя не толькі прадастаўляе жанчынам вялікія правы, яна забяспечвае магчымасць іх ажыццяўлення. Савецкая жанчына ўпэўнена глядзіць у будучае, не баючыся ні беспрацоўя, ні крызісаў. Іх няма і не можа быць у краіне перамогшага сацыялізма!

Савецкая жанчына памятае і аб вялікіх абавязках, якія ўскладае на яе Сталінская Канстытуцыя па выкананню законаў і захаванню дысцыпліны працы, паважанню правілаў сацыялістычнага агульнажыцця, зберажэнню і ўмацаванню сацыялістычнай уласнасці.

Па ўсёй краіне прагучэў заклік гераічных ленинградцаў — выканаць пяцігодку ў чатыры гады. Гэты заклік горача падхоплен працоўнымі Беларусі. На адбыўшыхся мітынгх рабочыя і работніцы заяўляюць аб гатоўнасці падтрымаць высокародны пачын ленинградцаў. З Мінска, Гомеля, Віцебска, Гродні — адусюль прыбываюць весткі аб узятых абавязацельствах па выкананню пяцігадовага плана ў чатыры гады.

Няма сумнення, што ў гэтым высокапатрыятычным руху жанчыны нашай рэспублікі зоймуць дастойнае месца.

Усе сілы на выкананне пяцігадовага плана ў чатыры гады! Усе сілы на забяспечанне далейшага яшчэ большага росквіту савецкай Айчыны!

ГАСПАДАРЫ

Савецкая ўлада прынесла нам, жанчынам, яе і ўсім працоўным нашай краіны, радасць вольнага жыцця. Мы сталі гаспадарамі зямных нетраў, у нашых руках заводы і фабрыкі — здабытак народа. Гэтыя велічныя заваёвы Вялікага Кастрычніка сапраўды грандыёзны.

У былой панскай Польшчы ўсё шчасце сям'і залежала ад таго, ці забяспечан кармілец работай. А атрымаць работу было нялёгка. Я, як і сотні падобных мне, тыдні прастайвала ля заводскіх брам. Толькі дзя-

АРТЫКУЛ 6

Зямля, яе нетры, воды, лясы, заводы, фабрыкі, шахты, руднікі, чыгуначныя, водны і павятраны транспарт, банкі, сродкі сувязі, арганізаваныя дзяржавай буйныя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы (саўгасы, машынна-трактарныя станцыі і т. п.), а таксама камунальныя прадпрыемствы і асноўны жылёвы фонд у гарадах і прамысловых пунктах з'яўляюцца дзяржаўнай уласнасцю, гэта значыць усенародным здабыткам.

(З Канстытуцыі БССР)

куючы знаёмай, якая працавала на фанерным заводзе братаў Браун і закінула за мяне слова, мне ўдалося атрымаць работу. Не абышлося, вядома, без частавання майстра і прыказчыка.

Памятаю, даў мне майстар нумарок і кажа: «Ідзі. У другой змене працаваць будзеш». Я была рада гэтаму бясконца. Муж тады не працаваў, дзеці галадалі, і я не спытала нават аб умовах. А ўмовы былі цяжкія: Гаспадары завода браты Браун зусім не імкнуліся да тэхнічнага прагрэса. Замест таго, каб удасканаліваць тэхніку, палегчыць працу

рабочых, паскорыць працэс вытворчасці, гаспадары лічылі за лепшае «націснуць» на рабочых, знізіць расцэнкі, падоўжыць рабочы дзень. Гэта быў выпрабаваны спосаб нажывы, не звязаны з дадатковымі выдаткамі.

Трапіла я ў клеевы цэх. Усе працэсы работы вяліся тут уручную. Фанерныя лісты апрацоўваліся нягашанай вапнай, якая раз'ядала рукі да крыві. Між тым перавязкі рабіць забаранялася: гаспадар баяўся, каб з забінтаванымі рукамі мы не дапусцілі часам браку. На маіх руках і да гэтага часу асталіся сляды гэтай катаржнай працы. Жаночая праца аплатавалася ў два разы танней за мужчынскую.

У 1938 годзе гаспадары тры месяцы не выплачвалі рабочым зарплаты. Яны будавалі новыя заводы ў Галанды і выпіскалі з нас усе сокi. На заводзе ўспыхнула забастоўка. Мне выбралі членам забастовачнага камітэта. Гаспадар так і не задаволіў нашы патрабаванні. Ён звольніў амаль усіх рабочых, бо за брамай былі сотні галодных, знішчэных людзей. А мяне і астатніх членаў забастовачнага камітэта выгналі з завода, даўшы ўсім нам «воўчыя білеты».

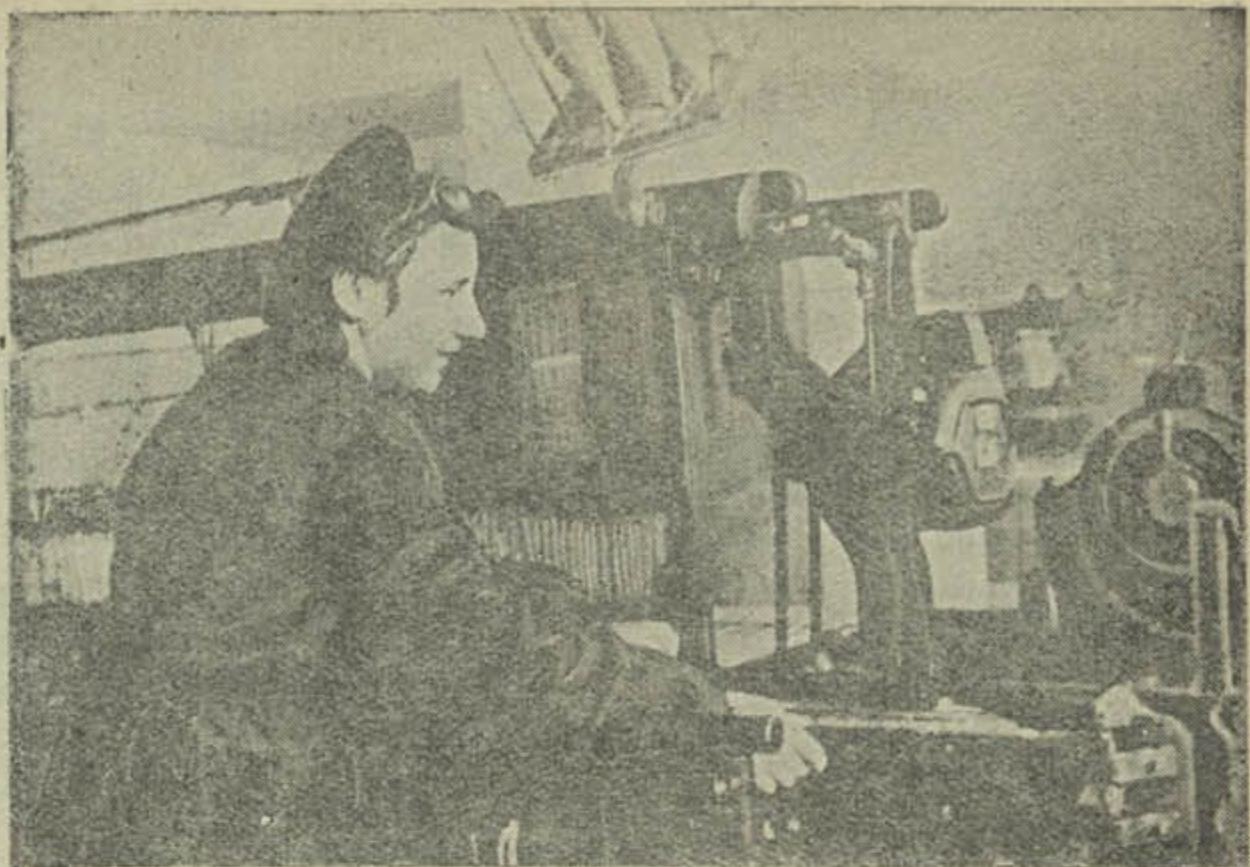
Пачалося яшчэ горшае жыццё. Муж меў сезонную работу, і зімой сядзеў без справы. Я стала хадзіць на падзеншчыну да паноў. Колькі знявагі і абраз давялося перажыць! Не ведаю, што было б з намі, каб не савецкая ўлада.

Толькі пасля вызвалення нас ад ярма польскіх паноў я атрымала работу. Завод братаў Браун стаў Гродненскім дзяржаўным фанерным заводам. Мне прызначылі старшым майстрам клеевага цэха.

Савецкая ўлада не проста адабрала завод у былых уладароў і перадала яго сапраўдным гаспадарам, не толькі змяніла яго назву: яна ўдыхнула ў яго новае жыццё. Усе працэсы былі механізаваны. Праца рабочых палегчылася, вытворчая магутнасць завода павялічылася ў некалькі разоў.

Нямецка-фашысцкія захопнікі перарвалі нашу мірную працу. Фанерны завод быў разграблен, разбуран акупантамі.

Пасля вызвалення Гродні ад фашысцкіх захопнікаў мяне накіравалі на работу на скуруны завод № 4. Спачатку была пакавальшчыцай. Завод працаваў не на поўную магутнасць: неханала кадрў. Я рашыла дапамагчы заводу.

Вучаніца школы ФЗН Гродненскага тонкасукоўнага камбіната Зінаіда Жулёва паспяхова авалодвае ткацкім станком. Яна перайшла ўжо на абслугоўванне 2 станкоў і выконвае норму на 140—150 процантаў.

На здымку: З. Жулёва за работай.

Фота Л. Эйдзіна.

Раней, калі я працавала на заводзе братаў Браун, у мяне ніколі не ўзнікала такой думкі, каб дапамагчы гаспадару павялічыць барышы. Наадварот, тады рабочыя баяліся ўсякай рацыяналізацыі, бо ведалі, што гэта пагражае змяншэннем заробтку адным, а другіх зусім пазбавіць работы. Іншая справа цяпер. Рабочыя ведаюць, што дапамагаючы заводу, яны дапамагаюць дзяржаве, а значыць і сабе. Я стала за станок. Выбрала пракатны вал. Да гэтага часу ні адна жанчына не працавала тут на такім станку.

У лютым гэтага года мяне прызначылі начальнікам аддзела чэха. Усе рабочыя чэха — стаханавцы. Большасць яшчэ ў кастрычніку выканалі свае гадавыя нормы. Завод у пэрым завяршыў гадавое заданне 28 кастрычніка. Да канца года наш калектыў выпусціць звыш плана столькі сыварыны, колькі патрабуецца, каб абуць 40 тысяч грамадзян.

Расце завод, мяняецца яго аблічча. Растуць і мяняюцца людзі. У маім цэху працуе старшым майстрам Вольга Бертэль — дэпутат Вярхоўнага Савета БССР. Пры панах яна была парабчанкай, і калі б не савецкая ўлада — не выйшлі б ёй у людзі. Малання Клімкевіч разам са мной працавала на фанерным заводзе чорнарабочай. Пры савецкай уладзе яна закончыла курсы нарміроўшчыкаў. Яна дэпутат Гродненскага гарадскога Савета. Сушыльшчыца нашага цэха Мар'я Мысліўчык выканала 2 гадавыя нормы. Падручная

Паліна Аўгарава плаціроўшчыца амаль штодзённа выконвае на дзве нормы. Гэтыя людзі — сапраўдныя гаспадары вытворчасці. Яны працуюць не шкадуючы сіл, бо ведаюць, што працуюць не на гаспадара, а на сябе. Такіх людзей на заводзе многа, і гэта поўная гарантыя таго, што завод наш паспяхова справіцца з узятымі абавязацельствамі — закончыць пяцігадовы план у 4 гады.

Ніколі раней не ўяўляла я сабе, што жыццё працоўнага можа быць такім прыгожым, што рабочы чалавек можа быць акружан павагай, клопатамі дзяржавы. Напрыклад, наш стары рабочы тав. Сак пятаўна быў на курорце, куды ён ездзіў на бясплатнай пунёўцы. Ці мог ён аб гэтым марыць, калі працаваў на польскіх капіталістаў? Уладзімір Каваленя — слесар нашага завода — не меў раней свайго кута, а зараз завод дапамог яму пабудаваць дом.

У нас ёсць амбулаторыя, сталовая, дзе кожны з нас атрымлівае гарачую страву. А раней? Бывала кавалка чорнага хлеба не з'ясі па-чалавецку: прыткнуешся да машыны і тут-жа ў пылу, у брудзе жуеш яго.

Калі я праходжу ля светлага заводскага інтэрната, не падобнага на брудныя і цесныя кляткі, што туліліся раней пры заводах, мінулае жыццё здаецца мне страшэнным сном. Я стала жыць і чалавекам звацца толькі пры савецкай уладзе.

Марыя АСТРОУСКАЯ,
начальнік аддзела чэха
скурзавода № 4.

Зямля

ЎРАДЖАЙНАЯ

Спачатку жадаеце пабы- ваць на ўчастку? — пе- рапытала Котава звен- нявую Марыю Луфя- цову, і, падумаўшы, прапана- вала:—Тады пойдзем.

Госця, якая толькі што пры- была з суседняга калгаса, уважліва паглядзела на На- дзежду Котаву. Надзя апрану- та ў шэры шарсцяны касцюм, чорнае паліто і боты, на плячах белая пухо- вая шаль. Ветлівы ма- лады твар з блакітны- мі, ледзь задумёнымі вачыма.

Яны вышлі з дома Котавай і накіраваліся ў поле. Ішлі павольна, кожная была занята сваімі думкамі. Надзі чамусьці прыпомнілася першая сустрэча з Ма- рыяй. Гэта было на ра- ённай нарадзе перада- вікоў сельскай гаспа- даркі. Выступалі знат- ныя звеннявыя. З хва- ляваннем узышла на трыбуну і Надзежда

Котава. Яна падрыхтавала вя- лікую прамову, а сказала толькі, што атрымае па 1.900 пудоў бульбы з гектара і пад- апладысменты сышла з трыбу- ны. Тады вось падыходзіць Марыя і ціха кажа:

— У вас, відаць, зямля вельмі ўраджайная, кол у зям- лю ўваткнеш—дрэва вырасце. Надзя засмяялася.

— Зямля, як і ў вас, толькі мы, значыцца, добра яе дагля- даем. Прыезджайце — самі ўпэўніцеся.

Усё гэта ўспомнілася, быц- кам было нядаўна.

Яны доўга ідуць моўчкі; мі- нулі канцылярыю, сцірты све- жай саломы і падыходзяць да ветрака. Тут і пачынаецца ўчастак звяна Надзежды Фё- дараўны. Котава паведамляе

аб гэтым Марыі, і тая бярэ ў рукі некалькі камкоў зямлі і са- здзіўленнем адзначае:

— Гэтакі-ж суглінак, як і ў нас.

— Калісьці частка зямлі звя- на Надзежды належала братам Змялеўскім. Шнуром цягнуліся дзве вузкія, мізэрныя палоскі. Адна здавалася вузей другой. Калі наставаў час араць, Міко- ла заўсёды прыязджаў з сяке-

ды і тую калупалі сахой, ба- ранавалі дзеравяшчай.

— А якую вы, Надзежда Фё- дараўна, аграцэхніку ўжыва- лі? — перарвала раптам слаб- роўку Марыя.

— Глеба, значыцца, суглі- нак. Сеялі бульбу па бабовых культурах. Гэта добры па- прыяднік. Трактарам узнялі пад зябліва на поўны гарызонт вор- нага пласту. Далі на гектар

40 тон гною. Насенне гатунковае — «лорх», «юбель» — праяравіза- валі. Пасадка 60 × 30 сантыметраў. Падкар- млівалі двойчы: па два цэнтнеры суперфасфату і аміячнай селітры на гектар. Вось, значыцца, і ўсё. І атрымалі мы па 1.952 пуды бульбы з гектара.

— Амаль такія-ж ураджаі атрымалі і ін- шыя нашы звенні, на- прыклад, Дар'і Васіль- еўны Данюшкінай і Ганны Ільінічны Уткі- най. Яе звяно летась было ў калгасе адзіным.

Надзя Котава добра ведала не толькі пра звенні свайго калгаса, але і суседніх. Яна па- бывала ў суседзяў, вывучыла іх вопыт і многае што мяркуюе прымяніць на сваім участку. Звеннявая імкнецца ўсё большыя ўраджаі сабіраць з калгас- най зямлі.

Пастаяўшы крыху, звення- выя пайшлі. Надзя з захаплен- нем пачала апавядаць госці пра зямлю свайго калгаса. Со- вецкая дзяржава бясплатна і навечна замацавала за калга- сам 879 гектараў зямлі. Завялі васьміпольны севазварот, па- чалі больш сеяць канюшыны, цімафееўкі, а на пяску—лубін. Завялі чорныя папары і пачалі зямлю падкармліваць не толь- кі гноем, але і мінеральнымі ўгнаеннямі, трактарам араць на поўную глыбіню.

АРТЫКУЛ 8

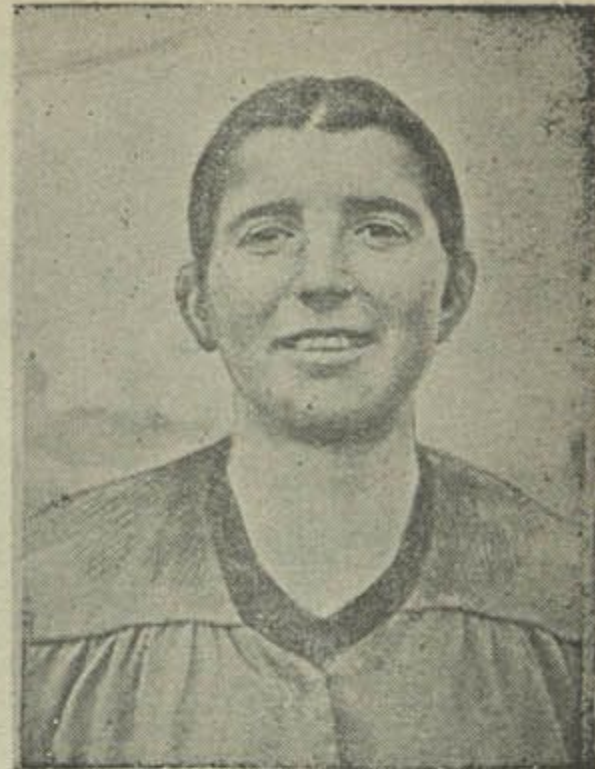
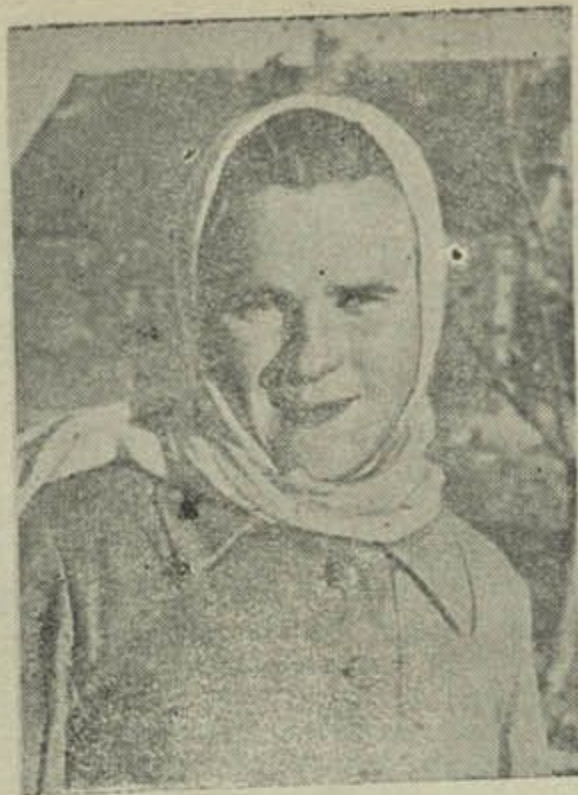
Зямля, якую займаюць калга- сы, замацоўваецца за імі ў бясплатнае і бестэрміновае ка- рыстанне, гэта значыць на- вечно.

(З Канстытуцыі БССР)

рай, ён прыглядаўся—ці не за- арэ часам Піліп кавалачак мя- жы. Піліп разумеў гэта. Але аднойчы ён ледзь запусціў плуг на Міколаву палоску, бо з ка- нём і павярнуцца недзе было. Мікола заўважыў, падскочыў да брата і загнаў сякеру ў спі- ну. Піліп пахіснуўся, выпусціў з рук плуг і паваліўся на зям- лю. Зямля афарбавалася кры- вёю. Прыбегла на поле жонка Піліпа, дзеці; пачуліся стоги і плач...

Яны памаўчалі. Потым На- дзежда зноў загаварыла:

— Галеча калыхала дзіця- чыя калыскі, а гора і няшчасце былі на кожным сялянскім два- рэ. Рукі, вырошчваючы хлеб, не маглі пракарміць іх улада- ра, бо па 30 пудоў зерня, ды 300 пудоў бульбы з гектара атрымлівалі. Зямлі было мала,

Лепшыя звеннявыя калгаса «Першы Май» (злева направа): Дар'я Данюшкіна, Надзежда Котава і Ганна Уткіна.

— А якая сёлета сярэдняя ўраджайнасць?

— У сярэднім 72 пуды зерня, а некаторыя ўчасткі і больш ста далі. Мы ўжо, значыцца, асвоілі даваенную пасеўную плошчу, прычым па пшаніцы і жыту значна перакрылі яе. Для калгасаў раёна далі нямаля элітнага насення: звыш тысячы пудоў пшаніцы, пяці тысяч пудоў жыта і столькі-ж ячменю, аўса.

Перайшоўшы вуліцу, яны чепрыкметна апынуліся ля свірнаў. Ля вагаў стаяла невялікая група калгаснікаў. Яны жартавалі з Івана Кандратавіча Плотнікава.

— Што, мяшкоў нехапае? Дзе-ж табе іх набрацца, калі па авансу звыш ста пудоў хлеба атрымліваеш!

Тут-жа стаяў Іван Севасцянавіч Калінін са сваёй жонкай, стары Пракоп Паўлавіч Фралоў. Яны атрымлівалі не менш Плотнікава.

Калі мінулі свірны, Надзежда стала тлумачыць сяброўцы:

— Працадзень мог-бы быць і вышэйшы, але нам хочацца лепш умацаваць гаспадарку: будзе ў калгасе, будзе і ў нас. Ну, значыць, купілі коней, пасадзілі сад, правялі электрычнасць. Светла ў хатах, ды і малоцім электрычнасцю. Вось ля старога свірна зернеачышчальная машына, яна на электрыч-

насці працуе. Хутка мы і па без рук. Бо ў нас большасць звеннявых, жывёлаводаў маюць сярэдняю адукацыю і ўсе жадаюць вучыцца. Так што без бібліятэкі нам не абыйсціся.

Надзежда стала расказваць, колькі ў гэтым годзе калгаснікамі куплена нікелевых ложкаў, добрых касцюмаў, палітаў, патэфонаў і іншых рэчаў. Сказала пра дадатковую аплату: больш чым па 3,5 тony бульбы атрымаў кожны член звяна.

— Весела народ живе.

Нашы аднавяскоўцы ўжо 32 вяселлі сёлета справілі.

Вялікую бібліятэку закупаем. Без яе ў калгасе быццам

— Мы таксама вучымся, — адказала Марыя.

— Значыць, справа будзе, — заключыла Котава, — а цяпер калі ласка на абед. Чым багаты, тым і рады. Усё будзе з ураджайнай калгаснай зямлі.

В. ПЫЖКОУ.

Калгас «Першы Май», Гомельскага сельскага раёна.

Весела адсвяткавалі калгасніцы звяна Котавай 30-ю гадавіну Кастрычніка.

На здымку: за святочным сталом у Надзежды Котавай.

Фота Л. Палковіча.

Стаханаўка мінскага завода імя Кірава Вольга Пілатовіч, узнагароджаная значком «Выдатнік станкабудаўніцтва».
Фота В. Лупейкі.

АРТЫКУЛ 93

Грамадзяне БССР маюць права на працу, гэта значыць права на атрыманне гарантаванай работы з аплатай іх працы ў адпаведнасці з яе колькасцю і якасцю.

Права на працу забяспечваецца сацыялістычнай арганізацыяй народнай гаспадаркі, няўхільным ростам прадукцыйных сіл савецкага грамадства, прадухіленнем магчымасці гаспадарчых крызісаў і ліквідацыяй беспрацоўя.

(З Канстытуцыі БССР)

Двухстаночніца - шліфоўшчыца Мінскага аўтамабільнага завода М. Ф. Бабіч за стаханаўскую работу ўзнагароджана Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Фота І. Шышко.

У РАЗВЕДКУ З МІКРАСКОПАМ

Калі студэнтка Ленінградскага медінстытута Аня Марго слухала лекцыю прафесара Забалотнага, яна забывалася пра ўсё на свеце. Цудоўны, далёка не даследваны свет, аб якім расказваў прафесар, свет істот, нябачных простым вокам, здаваўся ёй казачна цікавым.

А пасля, працуючы ў студэнцкім навуковым гуртку пад кіраўніцтвам асістэнткі Тамары Аляксандраўны Балпакавай, Аня цэлымі гадзінамі займалася з мікраскопам і прэпаратамі. На практыцы яна вывучала тое, аб чым так цікава расказваў прафесар на сваіх лекцыях.

Вось тады і вызначыўся творчы шлях здольнай дзяўчыны. Яна вырашыла ўсё сваё жыццё прысвяціць вывучэнню мікраарганізмаў. Колькі цудоўных адкрыццяў можна зрабіць у гэтай галіне! Колькі шляхоў і спежак можа пракласці тут данытлівы розум, колькі недаследваных куткоў можна асвятліць!

Аня з пачатку свядомага жыцця вырашыла працаваць так, каб поўнасна аддзякаваць свайму народу за клопаты, праўленныя аб ёй, не ведаючай сваіх бацькоў сёраце.

1 мая 1930 года Аня Марго атрымала пупёўку ў жыццё. Яе накіравалі бактэрыялогам у Архангельскі бактэрыялагічны інстытут. А праз год яна ўжо выехала ў навукова-даследчую экспедыцыю на востраў Калгуеў і Новую Зямлю.

Гэта было выдатнае падарожжа. Здзіўляла суровая сіла і прыгожасць прыроды на гэтых маланаселеных астравах. Але не толькі экзотыка захапляла Ганну Аляксандраўну. Яшчэ больш захапляла яе тое, што яна вывучыць мікрабіялагічны свет, амаль не даследваны на Новай Зямлі і Калгуеве. На аленях пераязджала Ганна Аляксандраўна ад аднаго ненецкага чума да другога, ад адной факторыі да другой, з азартам шукала

новае, нявыведанае. Кожная паездка давала вялікі навукова каштоўны матэрыял.

Год пайшоў на тое, каб прааналізаваць і абагуліць усё бачанае, правэранае, удакладненае. У 1932 годзе 25-гадавая дзяўчына піша сваю першую навуковую працу.

Для чалавека з маленькім размахам, бадай, гэтага было-б дастаткова. Але ў Ганны Аляксандраўны, савецкага чалавека, іншыя адносіны да жыцця. Шукаць, дзяржаць, тварыць—у гэтым сэнс жыцця. Спыніцца на поўдарозе—значыць астацца даўжніком перад народам, запляміць сваё сумленне.

Праз тры гады Ганна Аляксандраўна ў Башкірыі. Дзе толькі з'яўляюцца адзнакі заразных захворванняў—яна ўжо там. Мікраскоп адкрывае ёй таямнічых узбуджальнікаў хвароб. Спрактыкаванае вока вызначае сілу гэтых нябачных, але страшных для чалавека істот. Ведаць-жа ворага—значыць напалавіну перамагчы яго—такі сэнс усякай разведкі. Вучоная-разведчыца данытліва сачыла за мікраарганізмамі, крок за крокам вывучала законы іх жыцця.

Да гэтага часу вучоныя лічылі, што ёсць некалькі тыпаў дыфтэрытных бацыл. Кожны з іх па-свойму дзейнічае на арганізм чалавека: адзін мацней, другі слабей. Значыць, супроць кожнага тыпу бацыл патрабуецца сваё лячэнне.

Чуццё падказала Ганне Аляксандраўне, што бацылы дыфтэрыты павінны жыць па законах, агульных для ўсіх мікраарганізмаў—прайсці пэўныя стадыі, узросці. Гэта трэба было пацвердзіць практыкай, навукова дасцелі.

Цэлы год пайшоў на даследы. І яны пацвердзілі думку Ганны Аляксандраўны. Сапраўды, мяркуемыя розныя тыпы дыфтэрытных бацыл аказаліся толькі рознымі відамі аднаго і таго-ж узбуджальніка хваробы.

ПЯЦІГОДКУ—У ЧАТЫРЫ ГАДЫ!

Працоўныя слаўнага горада Леніна, як і напярэдадні 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, выступілі ініцыятарамі сацыялістычнага спаборніцтва. Рабочыя, служачыя і інжынерна-тэхнічныя работнікі Ленінграда прапанавалі шырока разгарнуць сацыялістычнае спаборніцтва за выкананне пасляваеннай пяцігодкі ў чатыры гады. Гэты патрыятычны заклік ленінградцаў магутным клічам прагучэў па ўсёй нашай неасяжнай краіне.

З пачуццём велізарнай гордасці за сваю Радзіму бяруць на сябе савецкія людзі новыя сацыялістычныя абавязальствы, бо кожны разумее, што выканаць пяцігодку ў чатыры гады—значыць павялічыць багацці нашай краіны, зрабіць яе яшчэ больш магутнай і непрыступнай для ворагаў.

Жанчыны Савецкай Беларусі з'яўляюцца актыўнымі ўдзельніцамі гэтага сацыялістычнага спаборніцтва. Разам з усімі працоўнымі Савецкай Беларусі, яны даюць клятву Радзіме, вялікаму Сталіну—выканаць пяцігодку ў чатыры гады.

На здымку: стаханаўка віцебскай панчошна-трыкатажнай фабрыкі «КІМ» Антаніна Віктараўна
Маяроўская, якая абавязалася выканаць пяцігодку ў тры гады.

Фота І. Шышко.

19
Аста
тры
сова
У
служ
чатк
кай
Айч
А
Ганн
серт
не а
толь
У іх
люд
З
час
ездзі
мум,
тэму
цыл
Б
вала
чал
гасп
Го
гісто
для
цыял
інст
Па
мецк
1945
на ў
В

вода
ся я
як х
слух
туры
тара
ца х
стро
нена
лагі
год
ігра
вуча
мац
У
баві

19 чэрвеня 1941 года закончаны апошнія даследы. Аставалася напісаць кандыдацкую дысертацыю. Праз тры дні пачалася вайна. Работа над дысертацыяй часова спынілася.

Усе свае веды і сілы маладая вучоная аддала на службу Радзіме, якая аказалася ў небяспецы. Спачатку там-жа, у Башкірыі, а пасля ў шпіталях Савецкай Арміі прадаўжала яна працаваць на карысць Айчыны.

Адрываючы час ад кароткага адпачынку ў шпіталі, Ганна Аляксандраўна прадаўжала працаваць над дысертацыяй. Цяжкая знясільваючая праца не пужала яе, не адштурхоўвала. Вынікі яе працы патрэбны былі не толькі для таго, каб атрымаць кандыдацкую ступень. У іх моў патрэбу народ, яны патрэбны былі савецкім людзям для захавання іх здароўя.

Закончылася вайна. Ганна Аляксандраўна ў гэтым часе працавала ў адным з шпіталяў Беларусі. Яна ездзіла ў Мінск, здавала экзамены на кандыдацкі мінімум, а ў снежні 1946 года абараніла дысертацыю на тэму «Тыпы і формы дысацыяцыі дыфтарэтных бакцыяў».

К гэтаму часу Ганна Аляксандраўна ўжо дэмабілізавалася і была накіравана ў адну са старэйшых навучальных устаноў у нашай краіне—у Горацкі сельскагаспадарчы інстытут.

Горацкі сельскагаспадарчы інстытут мае слаўную гісторыю. З 1919 па 1941 год інстытут падрыхтаваў для сацыялістычнай сельскай гаспадаркі 15.900 спецыялістаў. У 1940 годзе савецкі ўрад узнагародзіў інстытут ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Пасля чатырохгадовага перапынку, вымушанага нямецка-фашысцкай акупацыяй, інстытут з 30 чэрвеня 1945 года аднавіў сваю дзейнасць. Пачаліся заняткі на ўсіх пяці факультэтах.

Вярнуліся да выканання сваіх абавязкаў і прафесарска-выкладчыцкія кадры. Але калектыў вучоных ужо неадлічваў у сваіх шэрагах некаторых таварышоў. Іх месцы занялі маладыя спецыялісты, адной з якіх і была Ганна Аляксандраўна Марго.

Тое, што ёй даручылі самастойна весці курс мікробіялогіі ў такой вядомай навучальнай установе, узрадавала Ганну Аляксандраўну. Для яе тут ёсць усе ўмовы для навукова-даследчай і практычнай дзейнасці.

У сельскагаспадарчым інстытуце Ганне Аляксандраўне трэба выкладаць свой любімы прадмет на ўсіх факультэтах. Аграномы, лесаводы, зоатэхнікі, інжынеры-меліяратары, аграэхнікі, аграномы гародневодства—усе павінны добра ведаць мікробіялогію, без гэтага яны не могуць быць добрымі спецыялістамі. Але кожная спецыяльнасць патрабуе сваёй спецыфікі выкладання. Ганне Аляксандраўне прышлося нашырыць кола дзейнасці. Трэба было напружана рыхтавацца да кожнай лекцыі.

Чытаючы лекцыі на ўсіх факультэтах, савецкая вучоная адначасова стварае студэнцкія навукова-даследчыя гурткі, сама кіруе імі, штурхавая маладыя розумы да паглыблення ведаў, да пошукаў новага, да творчасці. Ужо зараз у гуртках Ганна Аляксандраўна рыхтуе будучых лабарантаў, якія здольны будучы таксама, як і яна, прысвяціць сваё жыццё любімай справе—вывучэнню мікраарганізмаў, адшуканню сярод іх прыяцеляў і ворагаў чалавека.

14 навуковых прац і сотні падрыхтаваных спецыялістаў—усё, што зроблена да гэтага часу маладой савецкай вучонай, толькі пачатак. Наперадзе яркія, захапляючыя перспектывы. Іх раскрыла перад жанчынай камуністычная партыя, савецкая ўлада. І няма сумнення, што вялікія планы, якія наменіла сабе Ганна Аляксандраўна, будуць ажыццёўлены.

І. НОВІКАУ.

Шлях у будучыню

Якую спецыяльнасць выбраць? Дзяўчына з доўгімі залацістымі косамі і блакітнымі вачыма сама гэтага не ведала. Ірына аднолькава захаплялася як філасофіяй, так і матэматыкай, як хіміяй, так і музыкай. Калі яна слухала выкладчыцу рускай літаратуры, ёй здавалася, што лёс яе—літаратура. Але прыходзіла выкладчыца хіміі, і Ірына ў захапленні ад стройнасці формул была амаль упэўнена, што паступіць у хіміка-тэхналагічны інстытут. У свае семнаццаць год хапела яна будаваць самалёты, іграць на сцэне Любоў Яравую, вывучаць гісторыю рэвалюцыі і займацца хіміяй.

У чэрвені 1941 года Ірына Галубовіч закончыла сярэднюю школу з

І. Галубовіч.

атэстатам выдатніка, і перад ёю адкрылася шмат прыгожых шляхоў у цудоўнае жыццё. Якім з іх пайсці?..

* * *

Па Маскоўскай шашы з Брэста. Баранавіч, Гродні, Мінска—адуюць на ўсход рухаюцца людзі. Як каршуны кідаюцца на іх нямецкія сцявятнікі, расстрэльваюць з кулямёта на брэючым палёце. Ірына паспела зрабіць ужо некалькі перавязак раненым. І тут, сярод крыві і смерці, зразумела яна, што яе справа—загойваць раны—аблягчаць пакуты, вяртаць людзей да жыцця.

Брыгадыя спежкі-дарогі... Запумелі хвалі Бярэзіны. Ірына пайшла ў раённы цэнтр шукаць ваенкамат. Для дзвярэй—вялікі натоўп. Людзі ў форме і без формы чакалі. Ірына праціснулася ў кабінет.

— Таварыш ваенком, накіруйце мяне ў часць.

Ваенком падняў галаву і сустрэўся з усхваляваным поглядам Ірыны.

— Вы маеце якую-небудзь вайсковую спецыяльнасць?—запытаў ён.

— У мяне ёсць вайсковая спецыяльнасць, я—тапограф, сувязіст-тапограф! Я нават ездзіла ў Маскву на спаборніцтва. Мы ў гэтым годзе збіраліся, ды немцы...—спынілася яна з надзеяй у вачах.

Нехта настойліва стукаў у дзверы, чуліся выкрыкі: «Таварыш ваенком!»

— Добра. Ну, а раненых перавязваць зможаце?—спытаў ваенком.

— Так, змагу.—Ірына ўспомніла маленькі свой вопыт на дарозе ў Берзіно.

— Ідзіце да эшалонаў, там нашы раненыя. Праз гадзіну адыходзіць цягнік... Бывайце,—ціха і цёпла сказаў ваенком на развітанне.

Так пачалася яе баявая дзейнасць.

* * *

Яна прайшла ад Ржэва да Калінінграда. Пачала вайну санітаркай, а закончыла старшай аперацыйнай сястрой.

... Гэта было ў 1945 годзе ў адным з маёнткаў Усходняй Прусіі. Амаль увесь медыцынскі персанал санітарнага батальёна выехаў. У маёнтку асталіся хірург, Ірына і дзве медыцынскія сястры. Яны таксама збіраліся ад'язджаць, як раптам прывезлі раненага.

— Рана ў брушной поласці, — агледзеўшы прывезенага, сказала Ірына.

АРТЫКУЛ 96

Грамадзяне БССР маюць права на адукацыю.

Гэтае права забяспечваецца ўсеагульна-абавязковай пачатковай адукацыяй, бясплатнацю сямігадовай адукацыяй, сістэмай дзяржаўных стыпендый вызначыўшымся навучаючымся ў вышэйшай школе, навучаннем у школах на роднай мове, арганізацыяй на заводах, у саўгасах, машынна-трактарных станцыях і калгасах бясплатнага вытворчага, тэхнічнага і агранамічнага навучання працоўных.

(З Канстытуцыі БССР)

Хірург быў ранены ў руку і не мог зрабіць аперацыі.

— Аперыраваць прыдзецца вам, — сказаў ён Ірыне. — Я сёння буду асістэнтам.

Ён астаўся ў пакоі і сачыў за аперацыяй, зрэдку робячы заўвагі.

Ранены стагнаў і кідаўся. Яму далі наркоз. Ірына спачатку моцна хвалювалася, але затым супакоілася, бо ведала, што ад яе вытрымкі і ўмення залежыць цяпер жыццё чалавека.

Ірына ўскрыла брушную поласць. Аказалася пашкоджанай почка. Каб унікнуць гангрэны, яе трэба было выдаліць.

Ірына перавязала «ножку» почкі, зрэзала яе і кінула ў таз. Галоўнае было зроблена. Хутка аперацыя была закончана. Раненага вынеслі.

Ірына апусцілася ў крэсла. Хірург моцна паціснуў ёй руку. Сястра Клава глядзела на яе з захапленнем.

Гэта была яе першая хірургічная аперацыя. Вынік—удалы. І дзяўчына з блакітнымі вачыма раныла,

што яе будучыня—хірургія.

Закончылася Вялікая Айчынная вайна. Ірына паступае ў Мінскі медыцынскі інстытут.

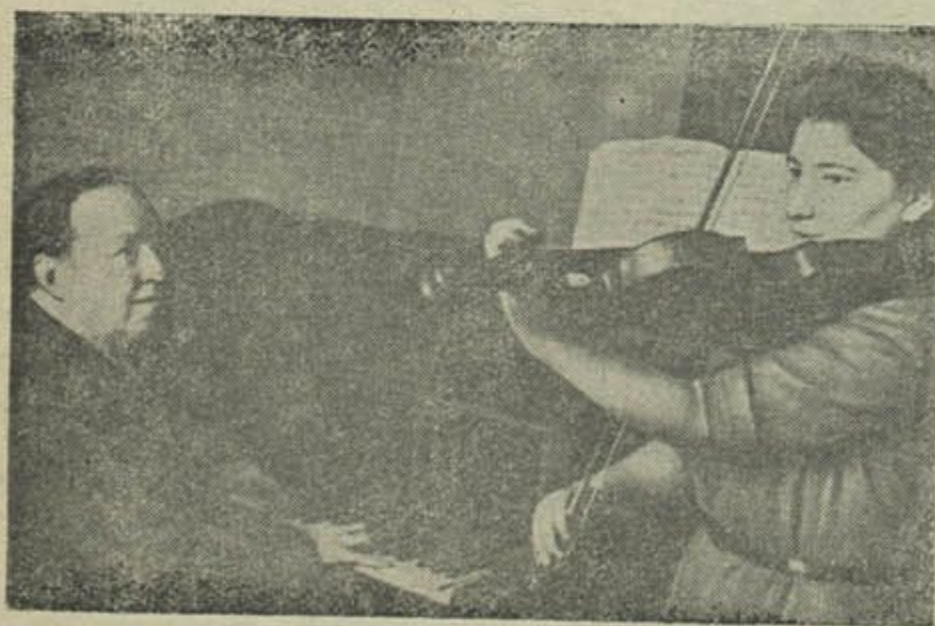
Яшчэ ў дзяцінстве яна запісала ў дзённіку наказ Івана Петровіча Паўлава: «Вывучайце азы навукі, перш чым узыйсці на яе вяршыні». Гэтыя неўміручыя словы вялікага рускага вучонага моцна запамніліся Ірыне. З захапленнем вывучае яна таямніцы чалавечага арганізма. Шмат часу праседжае яна за мі-

краскопам, пры вывучэнні гісталагіі, у бібліятэцы за томамі філасофіі. Чатыры экзаменацыйныя сесіі здала на «выдатна». Невычэрпная энергія Ірыны здзіўляе многіх. У яе хапае часу выдатна вучыцца, прымаць удзел у грамадскім жыцці, займацца спортам, захапляцца Лермантавым і Мендэлеевым, Чайкоўскім і Соф'яй Кавалеўскай.

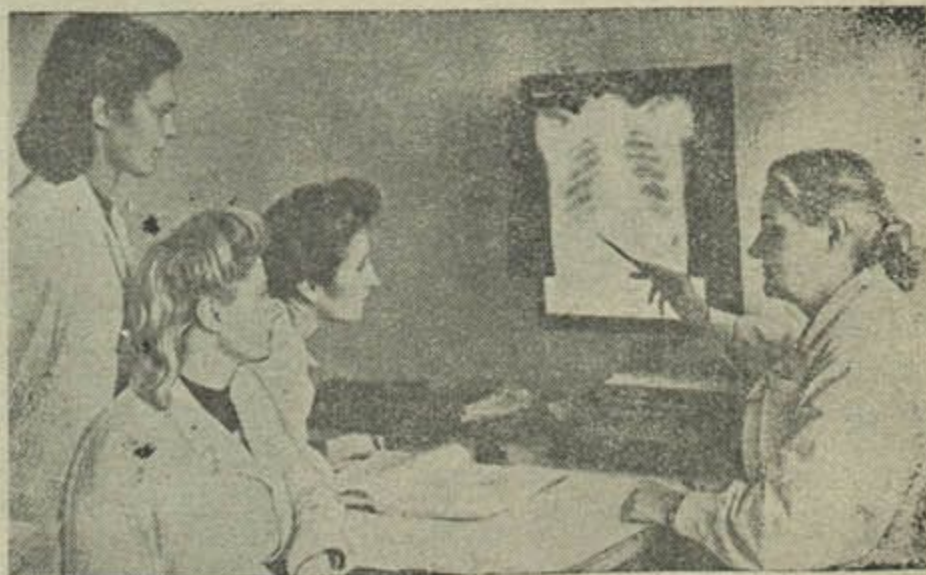
У інстытуце няма ніводнага чалавека, які не ведаў-бы скромную дзяўчыну з ордэнам Чырвонай Звязды—намесніка сакратара камсамольскай арганізацыі, члена навуковага студэнцкага таварыства—Ірыны Галубовіч.

Хутка яна будзе ўрачом. Правы Сталінскай Канстытуцыі на працу, адукацыю, выбар любімай прафесіі Ірына разам з воінамі Савецкай Арміі адстаяла ў суровым баі з ненавісным ворагам.

А. КРАСНАПЁРКА.

Студэнтка III курса Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Ганна Салодчанка на ўроку прафесара А. Л. Бяссмертнага.

На здымку: асістэнт дзяржаўнай тэрапеўтычнай клінікі Вольга Сцяпанавна Лучонак растлумачвае рэнтгенаграму студэнткам медінстытута.

Фота І. Шышко.

У юнацтве ў яе былі два жаданні: навучыцца іграць на раялі і пабачыць мора. Усё гэта, вядома, не магло здзейсніцца пры старым ладзе. Ёй гаварылі, што курорты і музыка існуюць для багатых і знатных, а не для такіх як яна, беларуская дзяўчына, работніца прыватнай майстэрні. У той час яна на сабе адчула вялікую трагедыю народа: не мець права карыстацца плодамі сваёй працы, ствараемымі ўласнымі рукамі каштоўнасцямі.

... Гады за два да Айчыннай вайны я сустрэла гэтую сівавалосую жанчыну ў Крыму, у Карасане — санаторыі работнікаў асветы. Яна сядзела на крутым, скалістым беразе і як зачараваная глядзела на мора. Збылася мара яе далёкага юнацтва. Нацешыўшыся морам, яна гуляла затым па парку, дзівілася на гімалайскія сосны, на цудоўныя ружы і зараснікі алеек. Гэты казачны цудоўны свет паўднёвага крымскага берага быў прадастаўлен ёй, школьнай прыбіральшчыцы, каб зрабіць яе адпачынак поўнацэнным.

Сталінская Канстытуцыя ёсць выражэнне сапраўдных клопатаў аб чалавеку, клопатаў аб тым, каб усё створанае працоўнымі ішло на іх карысць.

Мой сусед, рабочы лесазавода І. Ф. Сянчук сёлетняй зімой два месяцы лячыўся ў санаторыі «Горкі», Маскоўскай вобласці, а яго жонка адпачывала ў барысаўскім доме адпачынку «Блонь».

Рабочыя капіталістычных краін могуць

спадзявацца толькі на вымушаны «адпачынак» па беспрацоўю. У нас-жа, у Совецкай краіне, працоўным забяспечаны рэальныя ўмовы для адпачынку. Гэтыя ўмовы выражаны ў абмежаванасці рабочага дня, у штотыднёвым дні адпачынку, у штогодным адпачынку з захаваннем заробтнай платы.

Каб зрабіць штогодны адпачынак працоўных поўнацэнным, савецкая дзяржава і прафесіянальныя саюзы стварылі па ўсёй краіне, у тым ліку і ў Беларусі, шырокую сетку санаторыяў і дамоў адпачынку. У Беларусі па сістэме ВЦСПС і Міністэрства аховы здароўя ёсць 4 санаторыі, 4 дамы адпачынку і, акрамя таго, санаторыі спецыяльнага прызначэння ў Сочы, Несвіжы, Друскеніках і на Рыжскім узмор'і.

У беларускіх рэспубліканскіх дамах адпачынку за 10 месяцаў гэтага года адпачывала 10.936 чалавек, у тым ліку 4.922 жанчыны. Пунцёўкі атрымлівалі рабочыя, служачыя, калгаснікі, інваліды, вучні. За гэтыя-ж 10 месяцаў у адным толькі бабруйскім санаторыі імя Леніна адпачывала 1.536 чалавек, з іх больш палавіны складаюць жанчыны. Бабруй-

скі санаторыі карыстаецца ў рэспубліцы добрай славай. Размешчаны на маляўнічым беразе Беразіны, ён прыцягвае і прыроднымі ўмовамі і добра пастаўленай работай. У лістападзе тут адпачывала 96 чалавек. Сярод адпачываючых гэтай партыі — і санітарка рагачоўскай больницы А. Л. Клімковіч, і калгаснік-ордэнаносец, інвалід Айчыннай вайны Бараўля, і інжынер з Гродні, і каваль з Пінска.

Работніца Аршанскага ільнокамбіната Р. Е. Фельгіна заявіла, што ў санаторыі створаны вельмі добрыя ўмовы для адпачынку і лячэння.

Апрача пунцёвак у рэспубліканскія аздараўленчыя ўстановы, Беларуская курортная кантора выдала за час з I студзеня па I лістапада г. г. на курорты, што знаходзяцца за межамі Беларусі, 6000 пунцёвак і курсовак на суму 6.683.270 рублёў. Пунцёўкі былі пераважна на Каўказ, паўднёвы бераг Крыма, у Башкірыю і т. д. Ва ўсе гэтыя санаторыі і дамы адпачынку Рэспубліканская курортная кантора прымае ўжо заяўкі на пунцёўкі і курсоўкі на 1948 год.

У працоўных Беларусі ёсць рэальныя магчымасці скарыстаць сваё права, запісанае ў Сталінскай Канстытуцыі, — права на адпачынак.

Вера ЛЮТАВА.

АРТЫКУЛ 94
Грамадзяне БССР маюць права на адпачынак.

Права на адпачынак забяспечваецца ўстанавленнем для рабочых і служачых васьмі-гадзіннага рабочага дня і скарачэннем рабочага дня да сямі і шасці гадзін для раду прафесій з цяжкімі ўмовамі работы і да чатырох гадзін — у цехах з асабліва цяжкімі ўмовамі работы; устанавленнем штогадовых водпусках рабочым і служачым з захаваннем заробтнай платы; прадастаўленнем для абслугоўвання працоўных шырокай сеткі санаторыяў, дамоў адпачынку, клубаў.

(З Канстытуцыі БССР)

Акрамя Савецкай Расіі, няма ні адной краіны ў свеце, дзе-б было поўнае роўнапраўе жанчын (ЛЕНІН)

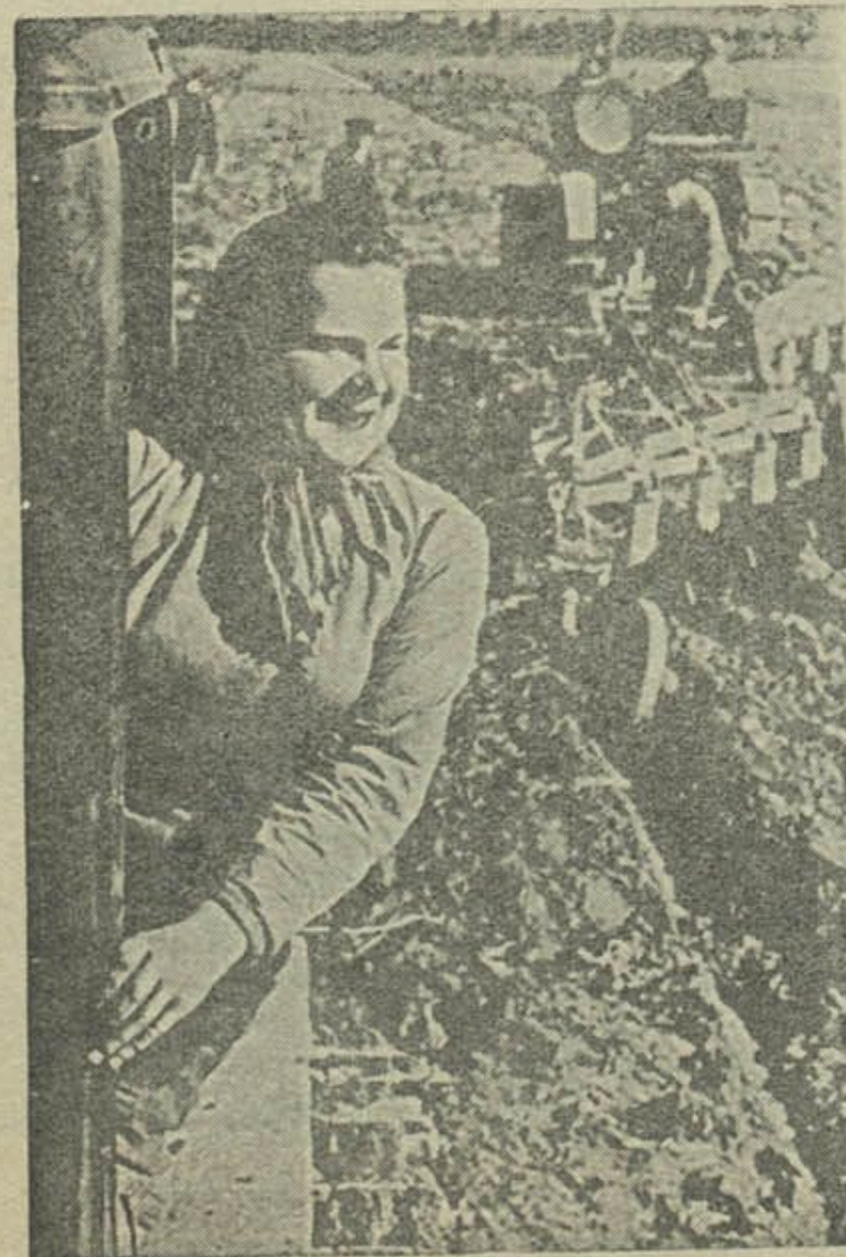
Міністр сацыяльнага забеспечання БССР Еўдакія Трафімаўна Гуцянюка разглядае атрыманыя пісьмы працоўных.

У Мінску існуе музыкальная школа імя народнай артысткі СССР і БССР Л. П. Аляксандроўскай. У гэтай школе вучацца дзеці працоўных. На здымку: Л. П. Аляксандроўская сярод вучняў музыкальнай школы.

Дырэктар мінскай швейнай фабрыкі імя Крупскай Д. І. Захарава правярае якасць работы станаўкі Софі Гадлецкай.

Ніна Гурьіна — трактарыстка саўгаса «Зарэчча», Смалявіцкага раёна, Мінскай вобласці.

23 гады працуе ў 44 чыгуначнай школе г. Мінска заслужаная настаўніца БССР, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР З. А. Чарнагорцава. На здымку: З. А. Чарнагорцава на занятках.

АРТЫКУЛ 97

Жанчыне ў БССР прадастаўляюцца роўныя правы з мужчынам ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця.

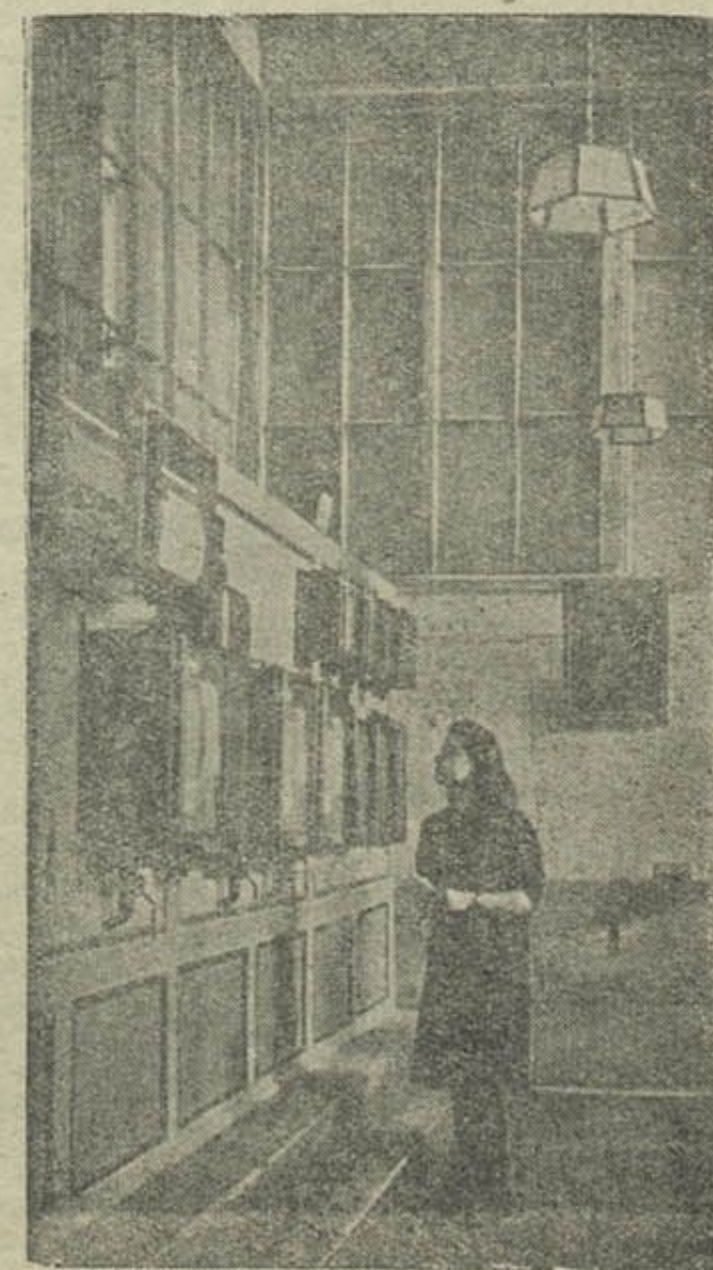
Магчымаць абыццёвае забеспячэнне прадастаўленнем жанчыне роўна з мужчынам права на працу, аплату працы, адпачынак, сацыяльнае страхаванне і адукацыю, дзяржаўнай аховы інтарэсаў мацяры і дзіцяці, дзяржаўнай дапамогі многадзетным і адзінокім маціям, прадастаўленнем жанчыне пры цяжарнасці водпуску з захаваннем утрымання, шырокай сеткай радзільных дамоў, дзіцячых яслей і садоў.

(З Канстытуцыі БССР)

На добрушскай папяровай фабрыцы «Герой працы» арганізаваны дзіцячыя яслі.

На здымку: работніца А. І. Карэтава вяртаецца дамоў са сваёй дачкой Наташай з дзіцячых яслей.

Дзяжурны інжынер гомельскага шклозавода імя Сталіна т. Яфімава вядзе кантроль тэмпературнага рэжыма. Фота В. Лупейкі, І. Тункеля, І. Шышко.

Для састарэлых

Вялікі рускі паэт Н. А. Некрасаў у вершы «Деревня» праўдзіва паказаў горкую долю адзінокай і бездапаможнай старой жанчыны. Памёр яе сын. Апошні заробтак кармільца пайшоў на яго-ж пахаванне, і старая маці асталася без прытулку, асуджаная на голад і холад.

«Кто приголубит старуху безродную?
Вся обнищала вконец!
В осень ненастную, в зиму холодную
Кто запасет мне дровец?»

Самая дэмакратычная ў свеце Сталінская Канстытуцыя прадаставіла савецкім людзям вялікія правы. Побач з правам на працу, адпачынак, адукацыю працоўныя краіны сацыялізма маюць таксама права на забяспечанне ў старасці.

У нашай рэспубліцы створана 26 дамоў для састарэлых. У адным з пакояў Мінскага абласнога дома для састарэлых живуць дзве сястры—Алена Дзмітрыеўна і Надзежда Дзмітрыеўна Палітаевы. Алене Дзмітрыеўне нядаўна споўнілася 73 гады. Тры чвэрці века за плячыма ў гэтай жанчыны. 37 год працавала яна тэлеграфісткай, і зараз атрымала заслужаны адпачынак. Надзежда Дзмітрыеўна годам старэй за сястру. Каля 40 год працавала яна на чыгунцы.

У чыстым, утульным пакоі сясцёр Палітаевых кідаецца ў вочы вялікая паліца з кнігамі. Сёстры расказваюць пра свой любімы занятак — чытанне мастацкай літаратуры. Яны знаёмы з многімі творамі рускіх класікаў, савецкіх пісьменнікаў.

— Кніга — лепшы прыяцель чалавека, — заяўляе Надзежда Дзмітрыеўна.

Сёстры Палітаевы, не гледзячы на свае старыя гады, не адстаюць ад жыцця краіны. Яны ў курсе ўсіх сусветных падзей. Радыерэпрадуктар, устаноўлены тут жа ў пакоі, прыносіць ім весткі з усіх куткоў неасяжнага Савецкага Саюза.

— Абавязкова дажыву да 1950 года, — гаворыць Надзежда Дзмітры-

У мінскім абласным Доме састарэлых.
На здымку: сёстры Алена Дзмітрыеўна і Надзежда Дзмітрыеўна Палітаевы.
Фота І. Шышко.

еўна, — пагляджу на адноўлены Мінск, ды і не толькі на яго, — на ўсё жыццё народа, узноўленае за гады пасляваеннай пяцігодкі.

— Дзякую нашай савецкай уладзе за клопаты аб нас, старых! Вялікае дзякуй роднаму Сталіну! — усхвалявана гавораць сёстры Палітаевы.

Побач знаходзіцца пакой, дзе жыве «брыгадзір» падсобнай гаспадаркі Анастасія Якаўлеўна Рахманава. Гэтая сямідзесяцігадовая жанчына выглядае яшчэ бадзёра. На падсобнай гаспадарцы Дома састарэлых яна — першы чалавек. Калі садзілі бульбу, Анастасія Якаўлеўна арганізавала брыгаду з 30 чалавек. Пад яе кіраўніцтвам на падсобнай гаспадарцы праводзіліся ўсе палявыя работы.

— Я ўсё жыццё працавала ў полі, і зараз не магу сядзець без справы, — гаворыць Анастасія Якаўлеўна. — Я магу яшчэ ў многім дапамагчы нашай гаспадарцы.

Анастасія Якаўлеўна з вялікім хваляваннем ўспамінае свайго сына-партызана, па-зверску забітага фашысцкімі злачынцамі. Сын і маці жылі дружна, шчасліва.

— Загінуў ён, саколік мой, і асталася я адзінокая. Паміраць ужо збіралася, ды не дазволіла савецкая ўлада: прыгрэла і накарміла, — заключае Анастасія Якаўлеўна.

Бабульцы Валянковай 80 год. Летась яна поўнацю страціла зрок. Цяжка было Ганне Антонаўне перажываць гэтую страту, але яна не траціла надзеі. Шмат клопатаў было ў прымацаванага да Дома састарэлых урача тав,

АРТЫКУЛ 95

Грамадзяне БССР маюць права на матэрыяльнае забяспечанне ў старасці, а таксама ў выпадку хваробы і страты працаздольнасці.

Гэтае права забяспечваецца шырокім развіццём сацыяльнага страхавання рабочых і служачых за кошт дзяржавы, бясплатнай медыцынскай дапамогай працоўным, прадастаўленнем у карыстанне працоўным шырокай сеткі курортаў.

(З Канстытуцыі БССР)

Ярошынскай. Некалькі разоў вазіла яна Валанкову ў клініку, і ёй была зроблена аперацыя. На адно вока Ганна Антонаўна пачала бачыць.

— Вось цяпер і свет бачу, і людзей — задаволена кажа бабулька. — Добра ведаю, што пры старой уладзе ніхто мной не стаў-бы займацца. А цяпер, як бачыце, живу нядрэнна: накормлена, напоена, апранута. Ды яшчэ прыдзе наш дырэктар, газеты пачытае, раскажа пра навіны.

Вялікае хваляванне выклікаюць шчырыя словы падзякі старых людзей, звернутых да партыі, урада, да роднага таварыша Сталіна.

У Доме для састарэлых наладжана культурнае абслугоўванне. Ва ўсіх жылых пакоях устаноўлены радыёрадыёапаратары. Ёсць бібліятэка, якая налічвае 600 тамоў. Сярод кніг — творы класікаў Пушкіна, Лермантава, Л. Талстога, творы Горкага і іншых савецкіх пісьменнікаў. Наладжана кіноабслугоўванне. Бібліятэкар тав. Жалянін штодзённа праводзіць з састарэлымі грымкі чыткі газет.

Утульна і чыста ў сталовай Дома. На сценах плакаты, лозунгі, партрэты кіраўнікоў партыі і ўрада. Ва ўсім адчуваецца акуратнасць, руплівасць.

Гадавы бюджэт Мінскага дома для састарэлых дасягае поўмільёна рублёў. На кожнага жыхара Дома прыпадае ў сярэднім па 5000 рублёў, не лічачы прадуктаў сваёй падсоб-

Нядаўна калгасніцы сельгасарцелі «Рассвет», Бабруйскай вобласці, А. Г. Бяляўскай споўнілася 103 гады. Калгас забяспечвае яе ўсім неабходным. Жыве Бяляўская ў добрым, утульным доме.

Фота І. Тункеля.

най гаспадаркі. Дом забяспечан бульбай і гароднінай.

Усё гэта сведчыць аб тых вялікіх клопатах партыі і ўрада, якімі акружаны ў нашай краіне састарэлыя.

У 1948 годзе намечана пабудаваць новае жылёе памяшканне. Яно будзе закладзена на тэрыторыі падсобнай гаспадаркі за горадам.

— Усё будзе ў нас сваё! — упэўнена гаворыць дырэктар, нават фруктовы сад свой будзе!

В. ТРЫХМАНЕНКА.

ГУТАРКА ПРАПАГАНДЫСТА

АБ ЧЫМ ГАВАРЫЎ В. М. МОЛАТАЎ

III остага лістапада 1947 года таварыш Молатаў выступіў з дакладам на ўрачыстым паседжанні Маскоўскага Савета, прысвечаным трынацігоддзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

У сваім дакладзе таварыш Молатаў падвёў вынікі пройдзенаму Савецкай краінай шляху за 30 год.

Гэты шлях разбіваецца на тры перыяды. Першы перыяд — з дня Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі да пачатку другой сусветнай вайны. Другі перыяд ахапляе гады Вялікай Айчыннай вайны. Трэці перыяд — мірнае будаўніцтва ў пасляваенныя гады.

З дванаці трох з палавінай год перыята перыяда, указвае таварыш Молатаў, тры з палавінай года пайшло на ўзброеную барацьбу з інтэрвентамі і белавардзейскімі бандамі, якія імкнуліся знішчыць савецкую ўладу і задушыць маладую савецкую дзяржаву. Гэтыя разлікі капіталістаў і памешчыкаў закончыліся, як вядома, поўным правам. Савецкія людзі вышлі пераможцамі.

У выніку працяглай вайны наша краіна была дэдазена да крайняга разарэння і знішчэння. Для аднаўлення даваеннага ўзроўню прамысловасці і сельскай гаспадаркі запатрабаваўся рад год напружанай працы.

Далейшы ўздым і развіццё народнай гаспадаркі краіны адбываліся на аснове выдатных сталінскіх пяцігодак.

Датэрміновае выкананне пачатаў у канцы 1928 года

першай пяцігодкі, пасляховае выкананне другой пяцігодкі і затым ажыццяўленне трэцяй, спыненае вераломным напавом фашысцкай Германіі, паспелі непазнавальна пераўтварыць нашу краіну.

«З адсталай у прамысловых адносінах Расіі наша краіна ператварылася ў перадавую індустрыяльную дзяржаву, якая ўжо ў канцы другой пяцігодкі заняла першае месца ў Еўропе па памерах выпускаемай прамысловай прадукцыі». (Молатаў).

3 года ў год расла наша гаспадарка, ствараліся новыя галіны вытворчасці і ўсё больш павялічвалася выпуск прамысловай прадукцыі. Буйная прамысловасць краіны ў 1940 годзе давала амаль у 12 разоў больш прадукцыі, чым у 1913 годзе.

Вялікіх поспехаў дабілася наша сельская гаспадарка. Дробныя, малапрадукцыйныя індывідуальныя сялянскія гаспадаркі з іх прымітыўнай тэхнікай у выніку калектывізацыі ператварыліся ў буйную перадавую гаспадарку, узброеную магутнай перадавай тэхнікай — трактарамі, камбайнамі і іншымі сельскагаспадарчымі машынамі і ўсімі дасягненнямі агранаміі. Валавая прадукцыя сельскай гаспадаркі ў 1940 годзе амаль у два разы перавысіла тое, што давала сельская гаспадарка ў 1913 годзе.

Гэтых вялікіх поспехаў мы дабіліся дзякуючы ажыццяўленню большэвіцкай палітыкі індустрыялізацыі краіны, аддаючы галоўную ўвагу развіццю цяжкай прамысловасці, дзякуючы карэннай перабудове сель-

скай гаспадаркі на аснове калектывізацыі. На падрыхтоўку перабудовы сельскай гаспадаркі пайшло цэлае дзесяцігоддзе, якое было звязана з пераадоленнем жорсткага супраціўлення эксплуатацыйнага класа — кулацтва.

«У выніку першага перыяда будаўніцтва сацыялізма народная гаспадарка краіны была перабудавана на сацыялістычнай аснове, эксплуатацыйныя класы былі поўнасьцю ліквідаваны і стварылася маральна-палітычнае адзінства савецкага народа». (Молатаў).

Ужо ў першым перыядзе будаўніцтва сацыялізма савецкаму народу ўдалося дабіцца бесперапыннага, усё ўзрастаючага ўздыму народнай гаспадаркі, яе галоўнай галіны — сацыялістычнай прамысловасці.

У выніку гэтага ў нашай краіне даўно ліквідавана беспрацоўе, стварылася магчымасць сур'ёзнага палепшання добрабыту рабочага класа. Калі-б не было вайны, — гаворыць таварыш Молатаў, — нашы гарады і прамысловыя раёны дэманстравалі-б сёння велізарныя, яшчэ небывалыя дасягненні ў справе палепшання матэрыяльных і культурных умоў жыцця працоўных.

Поўная перабудова сельскай гаспадаркі на аснове калтасаў і перадавой сельскагаспадарчай тэхнікі адкрыла перад кожным калтаснікам шырокія магчымасці да заможнага і культурнага жыцця. З года ў год расла і мацнела наша сельская гаспадарка, давала ўсё больш і больш прадуктаў харчавання і сыравіны для прамысловасці. «... Калі-б не было вайны, якая разарвала многія лепшыя раёны сельскай гаспадаркі, мы былі-б ужо сёння забяспечаны ўсім неабходным значна лепш, чым якая-небудзь краіна ў Еўропе, і не толькі ў Еўропе». (Молатаў).

Мірны перыяд сацыялістычнага будаўніцтва быў счынен разбойніцкім наездам фашысцкай Германіі.

Вялікая Айчынная вайна, якая цягнулася чатыры гады, з'явілася найвялікшым выпрабаваннем для Савецкага Саюза. Неймаверныя цяжасці перанёс наш народ за гэты час.

Гітлераўцы акупіравалі тэрыторыю, насельніцтва якой да вайны дасягала 88 млн. чалавек, а пасеўныя плошчы складалі 47 процантаў пасеўных плошчаў Савецкага Саюза. У выніку нямецкага нападзіння мы былі вымушаны эвакуіраваць з заходніх і паўднёвых раёнаў краіны і аднавіць на ўсходзе 1.300 прадпрыемстваў, прадукцыя якіх ішла на задаволенне патраб фронта і тыла.

У суровай вайне эканоміка Савецкага Саюза хутка перабудавалася на ваенны лад і дзякуючы магутнасці і прагрэсіўнай сіле многанацыянальнай сацыялістычнай дзяржавы Савецкая Армія перайшла на ўсёму фронту ў наступленне і карэнным чынам змяніла ход вайны.

Несакрушальная магутнасць нашай краіны і галоўная, вядучая роля Савецкага Саюза ў антыфашысцкай кааліцыі саюзных дзяржаў забяспечылі разгром фашызма ў Еўропе. Савецкі народ сваёй самаадданай барацьбой выратаваў цывілізацыю Еўропы ад фашысцкіх пагромаў.

У прызнанні таго факта, — гаворыць таварыш Молатаў, — што савецкі народ выратаваў цывілізацыю Еўропы ад фашысцкіх пагромаў, народы ўсяго свету бачаць таксама прызнанне выключных заслуг

правадзін камунізма і вялікага палкаводца Савецкага Саюза Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна.

Вялікая Айчынная вайна прадэманстравала ўсёму свету магутную несакрушальную сілу многанацыянальнай савецкай дзяржавы, яшчэ больш згуртавала савецкія народы ў барацьбе за заваёвы Кастрычніцкай рэвалюцыі, у барацьбе за стварэнне радаснага, шчаслівага жыцця.

Пасля пераможнага заканчэння вайны Савецкі Саюз уступіў у трэці перыяд свайго развіцця. Большэвіцкая партыя і Савецкі ўрад паставілі перад нашым народам задачу ў новай пасляваеннай пяцігодцы аднавіць пацярпеўшыя раёны краіны, аднавіць даваенны ўзровень прамысловасці і сельскай гаспадаркі і затым перавысіць гэты ўзровень у больш ці менш значных мерах.

Гаворачы аб выкананні плана новай пасляваеннай пяцігодкі, таварыш Молатаў указвае, што валавы збор збожжа ў гэтым годзе на 58 процантаў большы леташняга. Савецкая прамысловасць у гэтым годзе працуе з перавыкананнем плана.

Дзевяцімесячны план 1947 года прамысловасцю выканан на 103 процанты. У першых радах пераможцаў ідзе слаўны Ленінград, які ўжо ў кастрычніку перавыканаў свой план за ўвесь другі год пяцігодкі.

«Ва ўсіх галінах прамысловасці і сельскай гаспадаркі, а таксама на транспарце, — гаворыць таварыш Молатаў, — мы ўпэўнены іхзем уперад, хоць перад намі яшчэ многа незакончанай работы па залечванні ран і страт, нанесеных вайной. Мы ўжо здабываем больш каменнага вугалю, чым да вайны, але яшчэ не падцягнулі аднаўленне металургіі і здабычу нафты. Ідзе аднаўленне і разгортванне ўсіх галін прамысловасці, вырабляючых тавары шырокага ўжытку і харчовыя прадукты. У нас няма такой галіны прамысловасці, якая не рухалася-б уперад і не мела-б плана павелічэння сваёй прадукцыі на перыяд у некалькі гадоў».

Усебаковы ўздым сацыялістычнай гаспадаркі яскрава паказвае, што ў нашай краіне створаны ўмовы для хуткага ўздыму добрабыту працоўных і далейшага ўмацавання магутнасці нашай дзяржавы.

У нашай краіне няма і не можа быць разбуральных эканамічных крызісаў, якіх не можа пазбегнуць ніводная капіталістычная краіна. Нашаму народу не пагражае беспрацоўе і звязанае з ім збядненне. Савецкі лад забяспечыў поўную магчымасць безупыннага росту прадукцыйных сіл і няўхільнага ўздыму добрабыту працоўных нашай краіны. Калі ў перыяд перадышкі паміж двума сусветнымі войнамі прамысловасць Савецкага Саюза павялічылася амаль у 12 разоў, то ўзровень прамысловасці такой прамыслова развітай краіны, як Англія, толькі ў рэдкія гады ўзнімаўся вышэй узроўню 1913 года, а ў большасці выпадкаў быў значна ніжэйшы. Не лепш за гэты перыяд развівалася і прамысловасць Францыі.

Такая розніца паміж развіццём прамысловасці Савецкага Саюза і развіццём прамысловасці Англіі і Францыі тлумачыцца тым, гаворыць таварыш Молатаў, што «...прамысловасць, як і ўся народная гаспадарка СССР, пабудавана на фундаменце сацыялізма, а прамысловасць, як і ўвесь дзяржаўны будынак Англіі, таксама як і Францыі, трымаецца на старых устоях капіталізма».

У раздзеле «Совецкі Саюз і міжнароднае супрацоўніцтва» таварыш Молатаў гаварыў аб нашай савецкай дзяржаве, якая з першага-ж дня існавання стаіць на чале барацьбы за мір.

Кастрычніцкая рэвалюцыя вырвала нашу краіну з першай сусветнай вайны. Савецкі народ у жорсткай барацьбе адстаяў сваю незалежнасць у гады грамадзянскай вайны. Мудрая ленінска-сталінская палітыка міру адкрыла шлях для народаў Савецкага Саюза да мірнага будаўніцтва сацыялізма.

Імперыялісты Захада і Усхода з усіх сіл імкнуліся сарваць мірнае будаўніцтва ў нашай краіне. Дарэчнымі аказаліся ўсе іх надзеі. З вайны, якую пачала гітлераўская Германія, пераможцам вышаў Савецкі Саюз.

«Савецкі Саюз, — гаворыць таварыш Молатаў, — зацікаўлен у трывалым і працяглым міры. Усе шчырыя прыяцелі міру — а яны складаюць велізарную большасць у народзе ўсякай краіны — могуць пакласціся на тое, што Савецкі Саюз будзе да канца абараняць інтарэсы ўсеагульнага міру».

Савецкі Саюз паслядоўна адстаівае справу міру і праводзіць палітыку міжнароднага супрацоўніцтва з усімі краінамі, якія праяўляюць жаданне супрацоўнічаць.

Гэтай палітыцы Савецкага Саюза процістаіць цяпер другая палітыка, якая грунтуецца на зусім іншых прынцыпах.

Кіруючыя колы Злучаных Штатаў Амерыкі імкнуцца скарыстаць пасляваенныя цяжкасці некаторых дзяржаў, навізаць ім сваё панаванне. Пад выглядам розных праектаў амерыканскай «дапамогі Еўропе», «дапамогі Кітаю» Злучаныя Штаты Амерыкі дабіваюцца сусветнага панавання. Злучаныя Штаты Амерыкі і Вялікабрытанія ствараюць новыя ваенныя базы ва ўсіх частках зямнога шара і асабліва паблізу тэрыторыі Савецкай краіны. Аб'яднаны англа-амерыканскі ваенны штаб, створаны ў часе другой сусветнай вайны, захоўваецца да гэтага часу з мэтай запалохвання магчымага новай агрэсіі. Агрэсіўная кучка капіталістаў і іх наёмныя прыслужнікі скрываюць сапраўдную праўду ад народа і не лічацца з яго інтарэсамі.

Падпалшчыкі новай вайны ўскладаюць вялікія надзеі на сакрэт атамнай бомбы, «... хоць гэтага сакрэту даўно ўжо не існуе». (Молатаў). Злучаныя Штаты Амерыкі і Вялікабрытанія перашкаджаюць арганізацыі Аб'яднаных нацый прыняць рашэнне аб забароне атамнай зброі, не гледзячы на пратэсты ўсіх сумленных людзей, якія не жадаюць новай вайны.

Кіруючыя колы Злучаных Штатаў Амерыкі і Вялікабрытаніі ставяць перад сабой мэту ўмацавання капіталізма і дасягнення панавання гэтых краін над іншымі народамі.

Нішто не дапаможа амерыканскім імперыялістам унікнуць нарастаючых унутраных цяжкасцей, набліжаючыхся глыбокага эканамічнага крызіса.

Наша савецкая дзяржава будзе сваю палітыку на прынцыпах павягі, незалежнасці вялікіх і малых дзяр-

жаў, на прынцыпах неўмяшання ва ўнутраныя справы іншых дзяржаў.

У заключным раздзеле «Савецкі Саюз і камунізм» таварыш Молатаў, адзначаючы вялікія поспехі Савецкай дзяржавы за 30 год, гаварыў аб новым духоўным абліччы і ідэйным росце савецкіх людзей.

Непазнавальна змяніліся нашы людзі за гады савецкай улады.

«Духоўнае аблічча цяперашніх савецкіх людзей відаць, перш за ўсё, у свядомых адносінах да сваёй працы, як да справы грамадскай важнасці і як да святага абавязку перад савецкай дзяржавай». (Молатаў).

На фабрыках, заводах і ў калгасах стаханаўкі і стаханаўцы ўзнімаюць прадукцыйнасць працы, пашыраюць сацыялістычнае снаборніцтва.

У гэтым годзе наша дзяржава атрымае збожжа, прыкладна, столькі-ж, як у лепшыя даваенныя гады, хоць размер пасеўных плошчаў і тэхнічнае аснашчэнне яшчэ значна менш даваенных.

Усё гэта сведчыць аб высокай сацыялістычнай свядомасці нашых людзей, іх беззаветным імкненні зрабіць нашу Радзіму яшчэ больш магутнай.

Асабліва моцна праявіўся высокі патрыятызм савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны. Самааданая праца народа ў тылу і гераізм савецкіх воінаў на фронтах забяспечылі перамогу над лютымі ворагам.

Высока ўзняўся культурны ўзровень нашага насельніцтва. Павялічылася колькасць навучаючыхся, узрасло выданне кніг, шырокіх размераў дасягнула масава-асветная работа.

Нялёгкім быў пройдзены савецкім народам шлях за 30 год. Нам перашкаджалі ворагі як звонку, так і ўнутры. Вялікая партыя Леніна — Сталіна ўказала рух уперад. Большэвіцкая партыя ўпэўнена вядзе наш народ да камуністычнага грамадства. Пад кіраўніцтвам Сталіна партыя большэвікоў указвае шлях да ўсеагульнага міру і вызвалення ад крываваў войн, шлях да звяржэння капіталістычнага рабства і да вялікага прагрэса народаў і ўсяго чалавецтва.

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя паказала народам усяго свету шляхі да ўсеагульнага міру і да вялікага прагрэса народаў. Нікія намаганні імперыялістаў не выратуюць капіталізм ад набліжаючайся гібелі. «Мы жывем у такі век, калі ўсё дарогі вядуць да камунізма». (Молатаў).

Вялікі Ленін заклаў асновы савецкай дзяржавы і вывеў нашу краіну на шлях сацыялізма, які скончыў з іматвяковай эксплуатацыяй чалавека чалавекам. Шлях Леніна вядзе да свабоды і шчасця народаў, да свабоды і шчасця чалавецтва.

Вялікі Сталін вёў і вядзе наш народ па слаўнаму шляху камунізма. Імя Сталіна, акружанае бязмежнай павягай і любоўю народаў, выражае веліч перамоганоснага Савецкага Саюза і заклікае да барацьбы за шчаслівую будучыню чалавецтва.

А Г Р А Н О М

Звенні суседніх калгасаў імя Леніна і імя Сталіна саборнічаюць за лепшыя паказчыкі ў вырошчванні цукровых буракоў.

Нямала трывогі перажылі ўвесну маладыя калгасніцы Вольга Тужык і Вікія Гурэцкая, калі калгаснікі даручылі ім кіраўніцтва звеннямі. Пасевы цукровых буракоў толькі ўводзіліся ў калгасах. Звеннявыя добра разумелі сваю адказнасць за даручаную справу, ведалі, што гэтая культура патрабуе асаблівага догляду і аграцэхнікі. Гэта і непакоіла іх.

Але няўпэўненасць неўзабаве рассяялася. На дапамогу маладым звеннявым прышла аграном Кацярына Ульянаўна Кавальчук. Не раз перад пачаткам палявых работ наведвала яна калгасы, доўга гутарыла з удзельнікамі звенняў, расказвала падрабязна і зразумела аб тым, як трэба рыхтаваць зямлю пад цукровыя буракі, як лепш пасадзіць іх і даглядзець. Кацярына Ульянаўна абяцала сачыць за работай звенняў, часцей бываць у калгасах, прасіла звеннявых звяртацца да яе ў выпадку патрэбы за парадай.

Аграном стрымала сваё слова. На працягу ўсяго сельскагаспадарчага года звеннявыя адчувалі штодзённую падтрымку Кацярыны Ульянаўны. Калі настаў час падкормкі буракоў і ў раёне не аказалася мінеральных угнаенняў, тав. Кавальчук асабіста ездзіла за імі ў Гродню, каб дапамагчы звенням забяспечыць правільны догляд буракоў.

Наведваючы калгасы, яна расказвала ўдзельнікам звенняў пра справы ў суседзях, гаварыла аб заўважаных недахопах, перадавала вопыт. Гэта натхняла людзей.

— Пяршыньства будзе за нашым звеннем! — упэўнена гаварыла Кацярына Ульянаўна звеннявая калгаса імя Леніна Вольга Тужык, паказваючы бурачную плантацыю.

— Шумяць нашы буракі! — дзяліліся з аграномам радасцю члены звення Вікія Гурэцкая з калгаса імя Сталіна, бачачы, як хутка ідуць у рост буракі.

Кацярына Ульянаўна падбадзёрвала звеннявых, раіла наведваць адзін другога, дзяліцца вопытам. Яна дапамагла калгасным рахункаволам наладзіць улік працы ў звеннях, арганізаваць індывідуальную здзельшчыну.

Словы Вольгі Тужык здзейсніліся. Пяршыньства ў сацсаборніцтве аста-

Тав. К. У. Кавальчук (злева) праводзіць гутарку ў звенне В. В. Гурэцкай.

Фота Л. Эйдзіна.

лося за яе звеннем. Яно сабрала па 400 цэнтнераў цукровых буракоў з гектара. Звяно Вікія Гурэцкая сабрала 350 цэнтнераў. Абодва звення больш чым удвая перакрылі планавую лічбу па ўраджайнасці гэтай культуры і з часцю выканалі свае абавязальствы. У гэтым поспеху немалая заслуга агранома Кацярыны Ульянаўны Кавальчук.

Увосень звенні паспяхова рыхтаваліся да будучага года. Кацярына Ульянаўна прасачыла, каб вызначаная пад пасев цукровых буракоў плошча была ў час узлучана і добра ўгноена. Кожнае звенне ўнесла 36 тон ігною, 4 цэнтнеры казніту на гектар.

Абодва звення ставяць перад сабой задачу ў наступным годзе дабіцца ўраджаю цукровых буракоў не менш 500 цэнтнераў з гектара. Кацярына Ульянаўна абяцае ім у дасягненні гэтай мэты сваю дапамогу.

* * *

Не гледзячы на вялікую перагружанасць работай у раённым адзеле сельскай гаспадаркі (тав. Кавальчук працуе раённым аграномам), Кацярына Ульянаўна часта бывае ў калгасах, на ўчастках, дзе вырашаецца поспех барацьбы за ўраджай. Кіраўнікі калгасаў бачаць у ёй не толькі старшага таварыша па рабоце, але і добрага парадчыка, свайго штодзённага памочніка ў пытаннях аграцэхнікі і арганізацыі калгаснай вытворчасці.

Упарта і настойліва змагаецца раёны аграном за ўкараненне аграцэхнікі: за радковую сяўбу, правільную апрацоўку глебы, ужыванне мінеральных угнаенняў, высокую якасць насення. У гэтым годзе калгасы раёна скарысталі ў два разы

больш угнаенняў, чым летась, а ў наступным годзе ўнясуць іх у глебу ўтрая больш, чым сёлета. Поўным ходам ідзе ў калгасах ачыстка насення. Ужо ў гэтым годзе пад кіраўніцтвам тав. Кавальчук у калгасе імя Сталіна закладзен першы вопытны ўчастак азімага жыта мясцовага гатунку «белякоўскае», які мае вялікія перспектывы.

Дзякуючы ўжыванню аграцэхнікі калгас імя Леніна сабраў сёлета сярэдні ўраджай па 100 пудоў з гектара, а звенне Анатоля Кастэцкага — па 144 пуды. Высокіх ураджаў дабіліся калгасы імя Калініна, імя Сталіна і іншыя.

Зараз калгасы раёна змагаюцца за ўкараненне севазваротаў. Правільна выбраць схему, даць севазвароту аграцэхнічнае і вытворчае абгрунтаванне — сур'ёзная і адказная справа.

Тав. Кавальчук распрацоўвае раз новых аграцэхнічных пытанняў, у прыватнасці аграцэхніку буракоў ва ўмовах свайго раёна, пытанне аб павелічэнні ворнага пласту.

Вялікім аўтарытэтам карыстаецца ў раёне Кацярына Ульянаўна Кавальчук. Гэты аўтарытэт яна заслужыла ўпартай працай, сумленным выкананнем свайго службовага абавязку, вялікай грамадскай работай.

Таварыш Кавальчук вылучана ў склад выбарчай камісіі па выбарах у мясцовыя Саветы. Працоўныя, даручыўшы ёй гэтую ганаровую і адказную справу, упэўнены ў тым, што тав. Кавальчук, як належыць камуністу і сапраўднаму патрыёту свайго Радзімы, з часцю апраўдае давер'е мас.

А. ДАМБРОУСКІ.

Жалудоцкі раён,
Гродненская вобласць.

Люся маленькая

Л. ХАХАЛІН
(Апавяданне)

Мал. П. Астроўскага

13 авуць яе Люся-маленькая. Справа ў тым, што ў першым «а» — дзве Люсі. Трэба-ж іх нека адрозніць. І паколькі ростам Люся менш за ўсіх у класе, яе назвалі Люсяй-маленькай. Ну і што-ж, маленькая дык маленькая. Люся і не крыўдзіцца, тым больш, што настаўніца Ганна Львоўна гаворыць: «Мал залатнік ды дораг».

Люся сядзіць за піяніна. Твар у яе сур'ёзны, уважлівы, нібы яна рашае цяжкую задачу па арыфметыцы. Яе даўгія валасы, якія мама звычайна заплятае ў касу, сёння вольна спадаюць на спіну. Ззаду Люсі, на круглым сталё, накрытым белым абрусам, стаіць у шклянёй вазе букет ружовых півоній. Адно адчынена. На падаконніку спіць Васька — рыжы кот з зялёнымі вачыма. Як толькі Люся пачынае гаму ля-дзёз-мінор, Васька працягваецца і пацягваецца, дугой выгінаючы спіну. Потым скача з падаконніка на канапу, з канапы на падлогу і, адчыніўшы шырокім лобам скрыпучыя дзверы, выходзіць з пакоя.

Дзверы расчыняюцца, і ў пакой з разгону ўрываецца вецер. Ноты ляцяць на падлогу. Люся бяжыць да дзвярэй, зачыняе іх і, сабраўшы ноты, забіраецца на канапу (толькі на адну хвілінку). Стаўшы на каленкі і апёршыся на падаконнік, Люся глядзіць у акно. Яе цікавіць, што сталася з бульбай за ноч. Учора ўвечары, як сцямнела, бульба здалася Люсі з вышні чацвертага паверх кучаравым садам з роўна пасаджанымі дрэўцамі. Другое поле, з гусцейшым пасевам, нагадвала лес. Люся тады падумала, што вось такімі, напэўна, бачаць лёгкай з вышні сапраўдныя сады і лясы. І захацелася Люсі стаць маленькай-маленькай, зусім такой, як Дзюймовачка з казкі Андэрсена, каб пагуляць па цыністых бульбяных алеях.

Сёння, пры сонцы, усё набыло ўжо звычайны свой выгляд. Знікла чароўная казка. За зялёнымі барознамі высяцца курганы бітай цэглы, адкуль, як крыжы на могілках, тырчаць канцы жалезных бэлек. Праз гэтую пустыню з ружовага шчэбеню праходзіць шэрая сцежка. Відаць, некалі была яна вуліцай, абсаджанай клёнамі, бо адзін з іх нейкім чынам уцалеў. Сцежка вядзе да галоўнай вуліцы горада, адкуль даносяцца трамвайныя звонкі, гудкі аўтамабіляў. На галоўнай вуліцы — вялікі дом без даха. Вакол яго — высокі плот з жоўтых, як сметанковае масла, дошак.

Люсі здаецца, што збудаваць новы дом на гэтай ружовай пустыні не так ужо цяжка. Найперш трэба расчысціць курганы, усе ўзгоркі, вывезці груды шчэбеню. А ці можна вычарпаць пясок у пустыні?

Задумаўшыся, Люся пераводзіць вочы з адной цаглянай груды на другую. І бачыць яна — каля разбітага белага коміна нешта блішчыць. Што гэта? Асколак люстэрка? Нешта гарыць белым полымем, зіхаціць як маленькае сонца. Быць можа, каштоўны камень? А што, калі гэта сапраўды каштоўны камень, і Люся знойдзе яго? За адзін невялічкі каштоўны камячык

можна купіць цэглы, шкла, жалеза і пабудаваць велізарны дом, а то і палац, куды будуць збірацца дзеці з усяго горада.

Перад вачыма маленькай летуценніцы няма ўжо руін. Знікла ружовая пустка. У зялёным садзе стаіць белы палац. Дах палаца — з чыстага золата і гарыць на сонцы, як пер'і Жар-пташкі. Люся ступае па шырокіх сходках. Праз расчыненыя вокны чуе смех дзяцей і музыку. Што гэта за музыка? Люся пільна прыслухоўваецца і з жахам пазнае гаму ля-дзёз-мінор...

Божа мой, яна тут марыць, а Надзя Варажэйкіна з трэцяга паверха ўжо напэўна канчае ўрок. І мама будзе незадаволеная, бо як адыходзіла, сказала, каб Люся паўтарыла ўсе гамы і разабрала санату Чэрні. Ох ужо гэты Чэрні! Панастаніў дызэаў ды бемоляў, а ты разб'райся. Люся кідае погляд на ззяючую плямку. Яна ўсё яшчэ там, каля белага коміна, пераліваецца срэбным агнём. Як толькі вернецца мама, Люся пабяжыць туды і абавязкова расшукае скарб. Што гэта каштоўны камень, яна больш не сумняваецца.

* * *

Люсі было тры гады, калі яе вывезлі з гэтага горада, дзе зараз столькі пустак, што з вышні чацвертага паверха можна бачыць атуленыя сіняй смугою лясы на далёгладзе. Яна не памятае, як выглядаў гэты горад раней, але ў памяці шугае агонь і дым вялізнага пажару. Люся заўсёды ўздрыгвае, калі ў доме падае якая-небудзь цяжкая рэч. Яна памятае цёмны склеп, бледны твар маці, яе ласкавыя дрыготкія рукі. Увечары мама пайшла за люсіным паліто і больш не вярнулася. Люся пакінула склеп. Ужо была ноч, але на дварэ ад гарэўных дамоў было светла, як удзень. Люся ўбачыла грузавыя машыны, у якія садзіліся людзі. Яна бегала па слізкіх камянях, плакала, клікала маму. Нехта ўзяў яе за руку. Люся ўзяла вочы і ўбачыла незнаёмую жанчыну.

— Пойдзем са мной.

— А дзе мама? — усхліпваючы, спытала Люся.

— Пойдзем са мной, — паўтарыла жанчына, не выпускаячы маленькую ўспацелую ручку. — Мяне завуць цёця Поля. Будзем разам шукаць тваю маму.

Памятаецца Люсі цёплы сонечны дзень. Яна едзе па шырокай шашы на машыне. Свішча вецер. Раптам машына спыняецца, і ўсе з яе высакваюць. Астаюцца толькі Люся і цёця Поля. У небе чуецца злавесны рокат, і Люся моцна прыціскаецца да цёці Палі. Раптам да яе працягваюцца рукі ў высока закаскай белае кашулі. Нехта моцны і дужы хапае Люсю на рукі і бяжыць з ёю па ўзаранаму полю. Люся памятае толькі, як чорныя валасы таго асілка ўскідаліся ў тахт бегу. Нарастае тонкі свіст. Асілак кладзе Люсю на жорсткія камякі і прыкрывае сваім целам. Свіст пераходзіць у грукат. Блішча маланка. Дрыжыць і круціцца зямля. Люся — зноў на руках у асілка, які спяшае да машыны і пытае:

— Як цябе завуць, дзяўчынка?

Разам з цёцяй Поляй Люся трапіла ў Сібір, дзе і пражыла ўсю вайну. Маму так і не знайшлі. Не стала і бацькі. Люся памятае паштоўку, што прыслалі ў Сібір з вайны. З цёцяй Поляй Люся вярнулася ў родны свой горад і называе цяпер яе мамай.

* * *

Люся-маленькая старанна б'е пальчыкамі па клавішах. Ужо зыграла гамы, разабрала Чэрні з усімі яго дыямі. У карыдоры—званок. Вярнулася мама. Яна запыхалася, бо ёй цяжка ўзбірацца на чацверты паверх. З яе сумкі, як з калчана стрэлы, тырчаць зялёныя пер'і цыбулі, а з другога канца відаць мышыны хвосцік бурака. Мама цалуе Люсю, хваліць яе за Чэрні, дае кавалак хлеба, малако і адпушчае гуляць. Перш чым ісці, Люся глядзіць у акно на тое месца, дзе была бліскучая плямка, і бачыць, што яна ўжо згасла. Што-б гэта значыла? Але няважна: Люся ўсёроўна знойдзе каштоўны камень, бо добра запомніла тое месца.

Люся збігае па лесвіцы і шпарка імчыцца да коміна. Валасы яе развяваюцца, сукенка трапеча, як блакітны сцяжск, і дробныя каменьчыкі скрыпяць пад чырвонымі чаравічкамі. Не паспеўшы аддыхацца, яна ўзбіраецца па вострых абломках на цагляныя ўзгоркі, блукае ў засценках, парослых зеленкавата-шэрым, як Люсіны вочы, палыном, заглядае нават у каналізацыйны люк — глыбокі і цёмны, як бездань. Ёй трапляюць у рукі то галоўка бутэлькі, то абгарэлая дзіравая міска, то зламаныя лыжка. Але каменя, — каменя не відаць.

Раптам Люся замерла ад страху: за комінам нешта мільгнула. Хто гэта? Вось высунулася рыжая галава з зялёнымі вачыма. Ды гэта-ж кст-Васяка — стары таварыш. Люся сядзе на каменны прыступкі—усё, што асталося ад дома, і пачынае раздумваць: куды мог падзецца каштоўны камень? Няўжо белы палац з садам і музыкай — была толькі мара, міраж, аб якім расказвала нядаўна Ганна Львоўна? Але не. Не можа таго быць. Заўтра, у той самы-ж час, Люся гляне з акна і зноў убачыць цудоўны агеньчык. Тады яна кінецца зразу сюды і знойдзе камень. А можа ён зачараваны?

Шырока раскрытымі вачыма ўглядаецца Люся ў ру-

жовыя ўзгоркі. На калені яе ўскаквае кот і мурлыча. Люся гладзіць пушыстую поўсць. Навакол цішыня. Пахне палым...

Уначы Люсі прысніўся з залатым дахам палац. Праўда, зноў не пашэнціла ў ім пабываць. Ужо і на мармуровыя сходкі ўзнялася, ужо і хрусталёвыя дзверы перад ёй расчыніліся, і толькі хацела ўвайсці, як прачнулася..

За сьнеданнем мама пацікавілася:

— Чаму ты, Люся, увесь час у акно паглядаеш?

— Проста так сабе, мама. Сёння-ж такі вясёлы дзень. Люся нікому нічога не скажа, пакуль не знойдзе каштоўны камень, і гэта будзе сюрпрызам для мамы.

Роўна а дванацатай Люся зачынае піяніна, прыбірае ў шафу поты і бяжыць да акна. Яе вочкі смутнеюць. Закусіўшы губку, пазірае яна на тое месца, дзе яшчэ ўчора высіўся комін з каштоўным каменем, а зараз капошацца нейкія людзі. А можа і яны тут скарбы шукаюць? Сярод людзей пыхкае нязграбная машына з доўгай, як у жырафы, шыяй. На канцы шыі прыроблена вялікая галава з пасткаю. Пад'язджае грузавік — пастка раскрываецца, і груда шчэбеню сыплецца ў кузаў. Жырафа зноў круціць шыю, згрызае з зямлі шчэбені і высыпае ў кузаў. Грузавік ад'язджае, а на месца яго падыходзіць другі.

Люсін лобік прарэзвае тонкая зморшчынка, як на фарфаравым сподачку трэшчынкі. Люся ўздыхае. І навошта сюды прыпаўзла гэтае чорнае страшыдла з шыяй жырафы? Але трэба схадзіць паглядзець. Можа камень каштоўны яшчэ не прапаў, а ляжыць сабе цішком у баку, непрыкметны нікому.

Паволі пасоўваецца Люся да машыны з даўгою шыяй. Яна, вядома, не забывае сабраць пад клёнам жменьку апалага насення, якое называе «носікамі». Яна прабуе прымацаваць іх да свайго носа, але нічога не выходзіць. Тры носікі адзін за другім адвальваюцца. Нарэшце, чацверты так моцна прырос, як быццам Люся з ім раздзілася. Гэта крыху суцяшае, бо далёка не ўсякай дзяўчыны ўдаецца так зграбна прыклеіць кляновы той носік.

Але вось і машына-жырафа. Яна ўтварае такі страшны шум, як вучні ў класе, калі ім абвешчаюць, што заўтра канікулы. Машына лязгае і бразгоча, грузавікі вурчаць, рабочыя стукаюць сякерамі па даўгім плоце. Люся падыходзіць бліжэй і, нібы зачараваная, глядзіць на роўнамерныя рухі машыны, на чалавека ў высокай кабінцы, які перасоўвае рычагі. І што за смешная машына. Жалезная галава звісае над грузавіком, сталёвы трос расчынае ёй рот—і шчэбені сыплецца ў кузаў. Люсі прыпамінаецца галава на палцы, якую насілі дзеці вакол новагодняй ёлкі. Таксама—пацягнеш за вярочку, і адкрыецца ніжняя сківіца.

Ззаду Люсі — сярдзітыя гудкі. Люся азіраецца і хоча адбегчы ў бок. Але машына, блакітная, як тазік, у якім Люся мые ногі, ўжо спынілася, дзверка адчынілася — і адтуль вышаў чалавек у шэрым касцюме і капелюшы.

— Чаго ты тут, дзяўчынка, круцішся?—чуе Люся сярдзітыя вокліч.

Але Люся нікога не прыкмячае. Яна ўпарта разглядае свае чырвоныя чаравічкі, і кляновы носік ціха злітае да ног.

Калі Люся пачынае хвалявацца, яна крыху заікаецца, як часам каля класнай дошкі.

— Я хацела... Тут нешта ззяла, — мармыча яна, — я думала — каштоўны камень...

Цяпер Люся разумее, што ніякага каштоўнага каменя тут няма, што гэта напэўна быў толькі кавалак люс-

тэрка. А гэты вась злы чалавек у капелюшы зарагоча зараз, як волат з «Ката ў ботах», і прагоніць яе. Люся таго і чакае. Але чалавек не злуге. Ён дапытліва ўглядаецца ў Люсю і мякка пытае:

— Як зваць цябе, дзяўчынка?

Прыкусіўшы губку, Люся глядзіць знізу ўверх. Не, гэты чалавек незнаёмы, але голас чамусьці нагадвае ёй той цёплы сонечны дзень, шашу...

— Мяне зовуць Люся, — гаворыць яна і, крыху памаўчаўшы, пыхутка дадае: — Люся-маленькая.

— Ну, падыйдзі-ж да мяне, маленькая Люся! — чалавек у капелюшы пяшчотна абнімае яе і ўскідае высока на рукі. — Пойдзем, спытаем: мо' і сапраўды тут ёсць недзе камень каштоўны.

— Гэй, машыніст! — крычыць незнаёмец. — Ці не трапляўся вам тут камень каштоўны: сапфір?

Рабочы ў кабіне спыняе машыну і прыкладае руку да казырка сваёй шапкі, на якой яшчэ праглядае адбітак пяціканцовай зоркі.

— Ён у вас на руках, — смяецца рабочы, дакранаецца да рычага, і жалезны савок уразаецца з вуркатам у груды шчэбеню.

Люся і яе новы знаёмы сядуць на каменныя прыступкі. Люся слухае аб тым, што тут будзе будаванца

белы палац з высокімі мармуровымі калонамі. Зялёны парк вакол яго зашпаласціць лісцём. Перад уваходам вечным дожджыкам запырскае фантан, а ў басейне заплаваюць чырвоныя рыбі. У светлых залах будуць гуляць, спяваць песні, чытаць казкі шчаслівыя дзеці — маленькія гаспадары гэтага вялікага палаца.

— А дах? — пытае Люся.

— Што дах?

— Дах будзе залаты?

Чалавек у шэрым на момант змоўк і задумаўся.

— Так, Люся, — нарэшце прыняў ён рашэнне. — Дах будзе залатым! Скажы, а ты прыдзеш у гэты палац?

— Я хачу заўтра прыйсці, — паволі гаворыць Люся, пгчапіўшы пальчыкі рук і прыціскаючы іх да грудзей. — Ці можна прыйсці заўтра? Я не буду перашкаджаць. Я вам дапамагу.

— Ну вядома, вядома! Прыходзь абавязкова, — гаворыць чалавек, абнімаючы Люсю за плечы і прыціскаючы да сябе.

Люся ідзе па сцежцы, усыпанай дробнымі каменчыкамі. Яна некалькі раз аглядаецца. Высокі чалавек стаіць на тым самым месцы і сочыць за ёю. Вось ён зняў капялюш, і Люся бачыць, што валасы ў яго сівыя.

Жыццё вярнулася зноў

Працоўныя Беларусі разам з усім савецкім народам перажываюць радасныя дні. Хутка выбары ў мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных.

У гарадах, сёлах і вёсках рэспублікі адбываецца дзейная падрыхтоўка да выбараў. Толькі ў Брэсцкай вобласці каля дзевяці тысяч агітатараў нясуць праўдзівае большэвіцкае слова ў масы. Агітатары растлумачваюць працоўным савецкі выбарчы закон, Сталінскую Канстытуцыю, разказваюць аб дасягненнях савецкага народа ў барацьбе за паспяховае выкананне новай пасляваеннай сталінскай пяцігодкі, аб падзеях за мяжой.

Свае гутаркі агітатары цесна ўв'язваюць з прыкладамі з мясцовага жыцця. Ніжэй мы падаем гутарку настаўніцы-агітатара Ганны Іванаўны Гатальскай, якую яна правяла сярод сялян сяла Збурж, Маларыцкага раёна.

...Вечар. З вокнаў хаты-чытальні льецца на вуліцу яркае святло. Калгаснікі і сяляне сяла Збурж прышлі паслухаць гутарку агітатара. Сярод прысутных шмат жанчын, дзяўчат.

— Таварышы! — гаворыць Ганна Іванаўна. — Сёння я хачу пагаварыць з вамі аб мінулым і сучасным нашым сяле. Старыя разказваюць, што шмат год назад польскія паны захапілі ў мясцовых сялян усе лепшыя землі і ўгоддзі. З родных месц сагналі сюды паны сялян-беларусаў і сказалі: «Абсталяўвайцеся тут як хочаце»...

Новае сяло назвалі Збурж — зборнае сяло.

Тлусцелі, з кожным годам багачелі крывасмокі-памешчыкі. А збуржцы ўсё больш і больш галелі. Пячаная зямля, нізкія ўраджаі — другі год і насення не збярэш...

...З напружанай увагай слухаюць сяляне гутарку агітатара. Ганна Іванаўна разказвае аб цяжкім, бізрасадным жыцці сялян. Шмат год шукаў праўды Сяргей Васільевіч Арцямук. Панскі прысешнік Улас Супрунюк незаконна адабраў у Сяргея Васільевіча ўчастак зямлі. Проста сярод белага дня ўзараў і засеяў яго палоску. Арцямук пайшоў са скаргай

да вайта. Але той, загадзя падкуплены Супрунюком, выгнаў яго. Сяргей Васільевіч звярнуўся ў суд. Але ў панскім судзе ён таксама не знайшоў праўды. Дарэмна бядняк абіваў парогі розных прысутстваў, даказваючы сваю праўду, ён нічога не дабіўся.

Два з палавінай года адсядзеў у панскіх засценках парабак Нікіта

Аліпа, паўтара года — Іван Барапчук, 11 месяцаў — Максім Федчык. А ўсяго перабывала ў панскіх турмах 11 сялян сяла Збурж.

— 20 год, — прадаўжае гутарку Ганна Іванаўна, — былі мы аддзелены ад сваёй маці-Радзімы, былі бязпраўны, жылі ў цемры і неўцятве, гібелі пад прыгнётам ненавісных паноў. Нас душылі непасільнымі па-

Падрыхтоўка да выбараў у мясцовыя Саветы БССР. На здымку (злева): агітатар Івацэвіцкага райкома КП(б)Б Брэсцкай вобласці П. М. Рэнеш растлумачвае выбаршчыкам Палажэнне аб выбарах у мясцовыя Саветы БССР. Фота І. Шышко.

даткамі, прымушалі за грашы пра-
паваць на сваіх прыгнятальнікаў.
Памешчыкі і капіталісты трымалі
беларускі народ ва ўмовах нязносна
цяжкага сацыяльнага і нацыяналь-
нага прыгнёту.

У сяле было 200 двароў, але толь-
кі адзінкі мелі па 3—4 гектары зям-
лі. Пераважная большасць збураж-
скага сялянства гібела. У сярэднім
на кожную гаспадарку прыпадала па
гектару — паўтара пясчанай зямлі.
Усе лепшыя землі і ўгоддзі — па-
хаць, сенажаць, лес — захапілі па-
мешчыкі. У нашым сяле былі тры
памешчыкі. Яны адабралі ў сялян
звыш 600 гектараў зямельных угод-
дзяў. Толькі адзін Вацлаў Ушыцкі
захапіў больш 300 гектараў пахаці
і лесу.

Нашы дзеці не мелі магчымасці
вучыцца. Школа была польская. Бе-
ларусам забаранялася размаўляць на
сваёй роднай мове. Нам навязвалі
чужыя норавы, чужыя звычаі. На-
сельніцтва заходніх абласцей Бела-
русі фактычна не мела ніякіх палі-
тычных правоў. У той час усе вы-
бары ў польскія органы ўлады пра-
ходзілі ва ўмовах жорсткага тэрору.
Польскія паны пазбаўлялі беларусаў
права галасавання па самых розных
прычынах.

У верасні 1939 года, па загаду
савецкага ўрада, доблесная Савецкая
Армія вызваліла Заходнюю Беларусь.
Гэтыя дні назаўсёды астануцца ў
нашай памяці як самыя светлыя,
самыя шчаслівыя, радасныя дні.

Не стала ў нашым сяле неапе-
нальных панюў. Савецкая ўлада адабрала
ў памешчыкаў зямлю і перадала яе
законным гаспадарам. У першую чар-
гу атрымалі зямлю батракі, бядняч-
кія і малаземельныя гаспадаркі.

У Збуражы адкрылася беларуская
школа, насельніцтва атрымала маг-
чымасць карыстацца бясплатнай ме-
дыцынскай дапамогай. У сяле з'яві-
лася радыё, газеты, часопісы і кнігі.
Упершыню людзі спазналі радасць
вызваленай працы. Па-іншаму пай-
шло жыццё працоўных сяла Збураж
пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі,
якая прадаставіла новым грамадзя-
нам Савецкага Саюза роўныя правы
ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяр-
жаўнага, культурнага і грамадска-
палітычнага жыцця краіны.

Але нядоўга прадаўжалася гэтае
шчаслівае жыццё. У чэрвені 1941
года на нашу Радзіму вераломна на-
паў крывавы вораг — фашысцкая
Германія. Нямецка-фашысцкія захоп-
нікі агнём і мячом знішчалі сёлы
і гарады Беларусі. Запылалі хаты,
ракой палілася кроў ні ў чым не
вінаватых людзей.

Нямецкія вылюдкі цалкам зні-
шчылі сяло Збураж, спалілі ўсе па-
будовы, школу, сельсовет, хату-чы-
тальню. У сяле, налічваючым 200
двароў, цудам асталіся дзве хаты...

Разам з усім беларускім народам,
з усёй савецкай краінай збуражскія
сяляне актыўна змагаліся з ненавіс-
ным ворагам. Звыш 50 нашых адна-
сяльчан пайшлі ў партызанскія атра-
ды. Смерцю адважных загінулі пар-
тызаны Рыгор Блізнік, Ульян Пу-
гач, Андрэй Пракапчук.

У канцы ліпеня 1944 года Со-
ветская Армія вызваліла Брэсцкую
вобласць ад нямецка-фашысцкіх за-
хопнікаў. На горкае папалішча вяр-
нуліся збуражцы з лясоў і балот.
Многім здавалася тады, што спа-
трэбца доўгія-доўгія гады, каб
узнялося з руін і попелу сяло. І так

яно было-б пры ўсякай іншай ула-
дзе, апрача савецкай.

Але велізарна жыццёвая сіла са-
вецкага ладу! Дзяржава зноў вярну-
ла сялянам зямлю, дапамагла насен-
нем, інвентаром, выдзеліла бясплат-
на лес для адбудовы жылля. Усё
больш і больш расла ўзаемадапамога,
сусед дапамагаў суседу. Зараз сяло
поўнаасцю адбудавана.

Жыццё вярнулася да нас зноў. Мы
спакойна і ўпэўнена глядзім у
заўтрашні дзень, на кожным кроку
адчуваючы бацькоўскія клопаты з
боку нашай большэвіцкай партыі,
роднай савецкай улады і асабіста
таварыша Сталіна — лепшага друга
беларускага народа.

Нядаўна ў сяле Збураж арганіза-
ваўся калгас. Старшынёй яго выбра-
ны Нікіта Аліна — талковы, усімі
паважаны чалавек. Калгас хутка ідзе
ўтару, умацоўваючы і пашыраючы
арцельную гаспадарку.

...Людна вечарамі ў хаце-чыталь-
ні. Насельніцтва прагна цягнецца
да ведаў. З захапленнем чытаюць
збуражцы выдатную паэму Якуба
Коласа «Рыбакова хата». Яна блізка
і зразумела ім — гэта пэма, якая
расказвае аб барацьбе народа Заход-
няй Беларусі за сваё вызваленне ад
ненавіснага панскага прыгнёту.

Час добры вам, гаспадары!

Шчасліва жыць вам і багата!

Гэтае пажаданне народнага паэта
Беларусі Якуба Коласа працоўным
заходніх абласцей рэспублікі з гона-
рам успрымаюць працоўныя адноў-
ленага сяла Збураж.

П. ЧЭРНЫХ.

Брэсцкая вобласць.

Парады ўрача

КОКЛЮШ І БАРАЦЬБА З ІМ

Дацэнт АЛЬШВАНГ Г. А.

Коклюш—востразаразнае захвор-
ванне, пашырае галоўным чы-
нам сярод дзяцей; дарослыя рэдка
хварэюць на коклюш.

Часам коклюш разглядаюць як за-
хворванне несур'ёзнае. Гэта памыл-
ковы погляд, які прыводзіць да таго,
што прыняцце папярэдніх мер
і аднаведнае лячэнне позняцца.

У раннім дзіцячым узросце кок-
люш адносіцца да разрада цяжкіх за-
хворванняў. Асабліва цяжка праця-

кае коклюш у дзяцей, знясіленых
і хворых на рахіт і туберкулёз.

Успрымальнасць дзяцей да кок-
люша вялікая. Захворваюць дзе-
ці ўсіх узростаў, але часцей за ўсё
ва ўзросце да 5 год. Не трэба забы-
вацца, што на коклюш хварэюць дзе-
ці першых месяцаў жыцця.

Мікроб коклюша добра вядом, за-
вуць яго «коклюшавай палачкай».
Палачка коклюша пры кашлі лёгка
перадаецца ад хворага да здоровага.

Нават непрацяглая сустрэча з

хворым, які якраз у гэты час меў
прыступ кашлю, можа выклікаць
захворванне ў раней не хварэўша-
га на коклюш дзіцяці. Хворы, які
знаходзіцца ў пачатковым (катараль-
ным) або ў сударгавым перыядзе кок-
люша, асабліва інтэнсіўна распаў-
сюджвае коклюшыныя палачкі. Другі
перыяд коклюша, або, як яго яшчэ
назваюць, пачатковы (катаральны)
з'яўляецца апрача таго небяспечным,
бо якраз у гэтым перыядзе захвор-
ванне працякае скрытна, г. зн. у

дзіцяці ў гэты час няма характэрнага коклюшнага прыступу.

Бацькі лічаць, што ў дзіцяці грып або востры бронхіт, не прымаюць таму ніякіх мер па ізаляцыі хворага, дзіця знаходзіцца разам з іншымі дзецьмі, і такім чынам палачка рассяйваецца сярод здравых дзяцей.

Коклюш звычайна паяўляецца ў аднаго дзіцяці, затым, калі не прымаюцца адпаведныя прафілактычныя меры, захворваюць іншыя дзеці.

Як працякае коклюш?

Развіццё захворвання адбываецца паступова. З моманту сустрэчы з хворым на коклюш і да пачатку катаральнага перыяда праходзіць каля трох тыдняў, на працягу якіх асаблівых адзнак захворвання не відаць, дзіця нават не кашляе. Гэты першы перыяд хваробы называюць інкубацыйным. Затым пачынаецца другі перыяд хваробы (перыяд пачатковы або катаральны), ён прадаўжаецца 10—14 дзён. Паяўляецца насмарк і кашаль. Кашаль недастаткова характэрны, няма асобных прыступаў.

Але, як ужо сказана, хворы ўжо ў гэтым перыядзе захворвання распаўсюджвае пры кашлі коклюшныя палачкі. Кашаль паступова становіцца ўпартым і працяглым. Ён узмацняецца па начах, на яго амаль ніякага ўплыву не мае прызначэнне звычайных медыкаментных сродкаў. З дня ў дзень кашаль усё ўзмацняецца і працякае асобнымі прыступамі. Дзіця робіцца капрызным. Па-

чынаецца новы перыяд захворвання — сударгавы. Прыступы кашлю састаяць з асобных кашлевых штуршкоў. Падрад паяўляецца некалькі кашлевых штуршкоў, пасля адрозніваюць ясны ўдых са свістам. Так паўтараецца некалькі разоў (3—6). Прыступ заканчваецца значным вылучэннем слізі і часта ванітамі. Агульнае самаадчуванне дзіцяці рэзка парушана. Працягласць сударгавага перыяда роўна ў сярэднім 4—6 тыдням, але часам даходзіць да 8 тыдняў. У гэтым перыядзе азначаюць адутлаватасць твара, часам крывяніцы ў слізістую абалонку вока, насавое крывячэнне і паяўленне невялікай язвачкі пад язычком (на ўздэчы). Сіла прыступаў паступова слабее, і захворванне пераходзіць у перыяд выздараўлення, працягласць якога роўна 3—4 тыдням. Дзіця адчувае сябе лепш, менш капрызічае, лепш есць і спіць.

Самае частае і самае небяспечнае ўскладненне коклюша — пнеўманія (запаленне лёгкіх). Сярод ускладненняў коклюша нярэдка паношы, трыжы, выпадзенне прамай кішкі, крывячэнні ў скуру і слізістыя, запаленне вуха і г. д. Коклюш апрача таго прыводзіць часам да абвастрэння туберкулёзнага працэса.

Вялікае значэнне ў мэтах напярэджання коклюша набывае ранняе распазнанне хваробы, што дае маг-

чымасць своєчасова ізаляваць хворага або падазраваемага ў захворванні на коклюш дзіцяці.

Маці пры ўзнікненні ў дзіцяці ўсякага падазраваемага кашлю абавязана неадкладна выклікаць урача на дом для вызначэння дыягназа, але адначасова яна павінна ізаляваць дзіця да прыходу ўрача.

Дзіця, падазраваемае ў захворванні на коклюш, ні ў якім разе не павінна наведваць дзіцячую кансультацыю або паліклініку, бо тым самым коклюш можа перадацца дзецям, якія чакаюць прыёму ўрача. Урач павінен быць выклікан на дом. Падазраваемае ў захворванні дзіця без дазволу ўрача нельга накіроўваць у яслі або дзіцячы сад.

Дзіця хворае на коклюш не павінна наведваць агульныя скверы, ездзіць у трамваі або на парыходзе і т. д. Бацькі павінны паведаміць свайму раённаму ўрачу і ў дзіцячую ўстанову аб наяўнасці ў іх сям'і або ў суседзяў дзіцяці падазраваемага ў коклюшы, і таксама аб тых дзецях, якія былі ў кантакце з коклюшным хворым.

У населеных пунктах адводзяцца спецыяльныя месцы для прагулак дзяцей, хворых на коклюш, яны знаходзяцца пад наглядом патранажнай сястры дзіцячай кансультацыі або дзіцячай паліклінікі.

Бацькі, памятайце, што барацьба з коклюшам толькі тады будзе дзейснай, калі і вы ўключыцеся ў яе.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

Чыстка алюміневай пасуды. Раствараюць сталовую лыжку каустыкі ў шклянцы кіпятка. Атрыманы раствор змешваюць з такой-жа колькасцю дгаўляных апілак, каб атрымаць злёгку вільготнае месіва. Гэтае месіва набіраюць на анучку і чысцяць пасуду. Пасля чысткі добра прапаласкаваюць вадой, злёгку змешанай з воцатам.

Крэпдэшынавыя плаці трэба мыць у цёплай мыльнай пене, нарыхтаваўшы пену з туалетнага мыла. Паласкаць плаці трэба ў цёплай вадзе. У апошнюю прамыўную вадку неабходна дадаць крыху воцату, успаласкуюць плаці і, трохі аджаўшы, закатаць у чыстую тканіну. Прасаванне шаўковыя рэчы трэба не гарачым прасам.

Шарсцяныя рэчы мыюць таксама ў

цёплай чыстай мыльнай пене, да якой дадаюць на вядро вады $\frac{1}{4}$ шклянкі нашатырнага спірту. Палашчуць іх таксама ў цёплай вадзе. Выкручваюць шарсцяныя рэчы пры мыцці не рэкамендуецца. Іх трэба аджаць і даць ім крыху падсохнуць. Прасаванне на левы бок або праз анучку.

Мыццё бялізны. Брудная бялізна рассартыроўваецца. Каляровую аддзяляюць ад белай. Замочваюць іх асобна. Замочваецца бялізна ў цёплаватай вадзе, да якой дадаюць на вядро вады поўшклянкі соды. Бялізна павінна мокнуць не менш 12 гадзін, пасля чаго белыя рэчы намыльваюць і кладуць у выварку. Шчолак для мыцця робяць наступным чынам: на вядро вады дадаюць поўшклянкі дэнатурату, 3 сталовыя лыжкі нашатырнага спірту і поўшклянкі соды.

Добра намыленую бялізну змяшчаюць у шчолак і нагваюць да кіпення. Кіпяціць бялізну трэба адну гадзіну, лічачы ад моманту закіпання шчолаку. Пракіпячоную бялізну палашчуць у вадзе. Дамываць прыходзіцца толькі вельмі брудныя рэчы. Незанешаная бялізна пасля кіпячэння атрымліваецца чыстай і патрабуе толькі прапаласкавання.

Каляровую бялізну кіпяціць нельга, пасля замочкі яе трэба злёгку прамыць.

Выдаленне тлустых плям. Выдаляюць тлустыя плямы сумесцю: адна чайная лыжка крухмалу і чайная лыжка ачышчанага скіпідару. Гэтую сумесь уціраюць у плямы і пакідаюць на 2—3 гадзіны. Астаткі сумесі пасля чысткі здымаюць шчоткай.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке.

Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Пушкіна, 55, пакой 23. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4.

Падпісана да друку 26/ХІІ—47 г. Заказ № 496

АТ 04603

Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55.

Тыраж 10.000 экз.

Страхавааннем жыцця ў дзяржстраху

**МОЖНА
МАТЭРЫЯЛЬНА
ЗАБЯСПЕЧЫЦЬ**

СЯБЕ

- ПРЫ ДАЖЫЦЦІ ДА
ВЫЗНАЧАНАГА ўЗРОСТУ
- ПРЫ СТРАЦЕ ПРАЦАЗДОЛЬНАСЦІ
АД НЯШЧАСНАГА ВЫПАДКУ

І СЯМ'Ю

- У ВЫПАДКУ СМЕРЦІ
ЗАСТРАХАВАНАГА

заклучайце страхаванне жыцця!

НЕ ДАПУСКАЙЦЕ ПЕРАПЫНКУ ў СТРАХАВАННІ!

ДЛЯ ЗАКЛЮЧЭННЯ СТРАХАВАННЯ І ЗА ДАВЕДКАМІ
ЗВЯРТАЙЦЕСЯ ў ІНСПЕКЦЫЮ АБО ДА АГЕНТА ДЗЯРЖСТРАХА